

Música d'arrel tradicional i joventut

Laia Glück Martínez

ADVERTIMENT. L'accés als continguts d'aquest treball de recerca i la seva utilització ha de respectar els drets de la persona autora. Pot ser utilitzada per a consulta o estudi personal, així com en activitats o materials d'investigació i docència en els termes establerts a l'art. 32 del Text Refós de la Llei de Propietat Intel·lectual (RDL 1/1996). Per a altres utilitzacions es requereix l'autorització prèvia i expressa de la persona autora. En qualsevol cas, en la utilització dels seus continguts caldrà indicar de forma clara el nom i cognoms de la persona autora i el títol del treball. No s'autoritza la seva reproducció o altres formes d'explotació efectuades amb finalitats de lucre ni la seva comunicació pública des d'un lloc aliè al web de la URL. Aquesta reserva de drets afecta tant als continguts del treball com als seus resums i índexs.

ADVERTENCIA. El acceso a los contenidos de este trabajo de investigación y su utilización debe respetar los derechos de la persona autora. Puede ser utilizada para consulta o estudio personal, así como en actividades o materiales de investigación y docencia en los términos establecidos en el art. 32 del Texto Refundido de la Ley de Propiedad Intelectual (RDL 1/1996). Para otros usos se requiere la autorización previa y expresa de la persona autora. En cualquier caso, en la utilización de sus contenidos se deberá indicar de forma clara el nombre y apellidos de la persona autora y el título del trabajo. No se autoriza su reproducción u otras formas de explotación efectuadas con fines lucrativos ni su comunicación pública desde un sitio ajeno al web de la URL. Esta reserva de derechos afecta tanto al contenido de la tesis como a sus resúmenes e índices.

WARNING. The access to the contents of this research work and its use must respect the rights of the author. It can be used for reference or private study, as well as research and learning activities or materials in the terms established by the 32nd article of the Spanish Consolidated Copyright Act (RDL 1/1996). Express and previous authorization of the author is required for any other uses. In any case, when using its content, full name of the author and title of the work must be clearly indicated. Reproduction or other forms of for profit use or public communication from outside URL web is not allowed. These rights affect both the content of the work and its abstracts and indexes.

TREBALL DE RECERCA

MÚSICA D'ARREL TRADICIONAL I JOVENTUT

Laia Glück i Martínez
Tutora: Marina Mazón Busquets
2n de Batxillerat
IEA ORIOL MARTORELL
2021

*A totes les meves companyes i companys folkis
que m'han ensenyat a estimar la música tradicional i folk
entre muntanyes del Pirineu.*

I en memòria del mestre Jordi Fàbregas.

AGRAÏMENTS

Aquest treball no hagués estat possible sense totes aquelles persones que han aportat d'alguna manera o altra el seu granet de sorra. Vull agrair de tot cor a tothom que ha col·laborat i fet que el treball sortís endavant, és un treball compartit amb tots i totes vosaltres. Primer de tot, donar les gràcies a la meva tutora Marina Mazón Busquets pel suport, la paciència i l'escolta en tot moment; per la confiança i les moltes hores de treball invertides, li estaré sempre agraïda.

Un agraïment molt especial al Jordi Gómez, per haver volgut tirar el projecte del treball endavant i fer-ho amb moltes ganes i dedicació. Per acompanyar-me i ajudar-me en tot moment, ha sigut la persona clau per poder-lo dur a terme. Aprofitar i donar les gràcies infinites també a l'Aina Vilaseca, a la Lola Peñaranda, a l'Anna Balcells, al Perot Rigau, al Joan Valeriano, a l'Elsa Armengou, al Gerard Peñaranda, a la Nora Lorenzo i al Ricard Figaró per tot el treball i dedicació, pels assajos de dimecres i per posar-hi ganes sense cap impediment. Sou grans músics i persones, aquest treball és també vostre.

A la coordinadora de música Meritxell Gumà, al Jordi Arcos i a la Núria Losada, a les coordinadores de dansa Aroa Córdoba i Xesca Casagran i a la directora Montserrat Guri de l'IEA Oriol Martorell, per haver confiat en mi sempre, per no rebutjar res i organitzar totes les idees proposades. La generositat que m'heu ofert durant tots aquests mesos no té preu, gràcies pel respecte que heu tingut cap al treball.

Agrair també la implicació i l'esforç a la Laura Almenta, per recolzar el projecte i la dansa tradicional a l'IEA Oriol Martorell. Per la col·laboració i el treball, tant per part seva com dels i les alumnes de dansa. Sense les vostres danses no hagués sigut el mateix, gràcies per confiar en mi.

Una persona essencial que es mereix un càlid agraïment és en Kami. Des del primer moment que vaig saber que volia encaminar el treball cap aquí, ha sigut la persona que més suport, ajuda i incondicional dedicació m'ha donat. Sempre ha estat disposat, en qualsevol moment, a respondre tots els dubtes apareguts al llarg del treball. Les hores d'explicacions sorgides de la seva saviesa han estat or. Li dono les meves sinceres gràcies.

Donar les gràcies, especialment, a l'Escola de Música Centre de les Arts de l'Hospitalet (EMMCA) per fer possible que vinguéssim els *Mini Strils* de l'EMMCA a tocar a l'IEA Oriol Martorell. Un agraïment especial al Raül Brenchat i, sobretot, al David Folch, coordinador pedagògic, que ha organitzat i coordinat tot per fer possible el concert didàctic al centre. Per la paciència i confiança en mi sempre, tant per part del David com per part de tot el professorat de l'escola que toca en els *Mini Strils*. A l'Eduard Casals, a la Laura Guasteví, al Dan Posen, a la Francina Mercadal, a l'Agustí Martínez, a la Queralt Camps, al Kami i al David Folch; sou grans mestres per a mi, gràcies per ensenyar-me a veure la música com la veieu vosaltres.

Agrair a l'Eduard Casals la creació d'aquesta formació anomenada *Mini Strils* a l'EMMCA, ja que els Ministrils de l'Oriol Martorell han nascut gràcies a aquests. Donar-li les gràcies pel seu interès a ajudar-me sempre, per cedir-nos tots els arranjaments i per encoratjar al jovent a continuar divulgant la música d'arrel tradicional i folk, ja que ell és un gran mestre i referent de la música tradicional de casa nostra. Gràcies, Eduard, per ensenyar-me tant durant tots aquests anys, si vaig voler fer el treball d'això, és gràcies a tu.

A les persones que han resolt dubtes a totes hores, com la Mireia Martín, i a aquelles que han sigut part del treball en algun moment, ja sigui enregistrant vídeos als assajos o fent alguna fotografia, gràcies per fer-ho possible.

Gràcies de tot cor a la meva família pel caliu i suport per fer el que em ve de gust fer. Al meu pare, l'Ismael Glück, per venir a tocar amb els Ministrils de l'OM i fer-ho tot sempre fàcil. A la meva mare i al meu germà, per acompanyar-me i fer-me costat com només ells ho saben fer.

Per últim, gràcies a tothom que ha fet possible que s'escolti música d'arrel a l'IEA Oriol Martorell.

SUMARI

1. INTRODUCCIÓ	19
2. MARC TEÒRIC	21
2.1. La música d'arrel tradicional	21
2.1.1. El terme <i>arrel tradicional</i>	21
2.1.2. Breu història de la música tradicional catalana	22
2.1.2.1. Els orígens de la música tradicional catalana	22
2.1.2.2. La <i>cançó popular</i>	24
2.1.2.3. La postguerra	26
2.1.3. Instruments de la música tradicional catalana	28
2.1.3.1. Instruments de vent	29
2.1.3.2. Instruments de percussió	35
2.1.4. Formacions instrumentals	36
2.1.5. Gèneres	41
2.2. Contexts de la música tradicional	44
2.3. Entorn educatiu	46
2.3.1. Integració de l'especialitat	46
2.3.2. Estudis reglats	47
2.3.2.1. Grau Professional	47
2.3.2.2. Grau Superior	48
2.3.3. Estudis no reglats	48
2.3.3.1. Escoles de música	48
3. MÈTODE	51
4. RESULTATS I DISCUSSIÓ DE LES DADES	57
5. CONCLUSIONS	77
6. DIFUSIÓ DEL PROJECTE	79
7. PROPOSTES DE FUTUR	83

BIBLIOGRAFIA	85
WEBGRAFIA	87
ANNEXOS	93
ANNEX A: Entrevista a Jordi Barbet, <i>Kami</i>	93
ANNEX B: Correu escrit al cap d'estudis del Conservatori Municipal de Música de Barcelona i la seva resposta	97
ANNEX C: Autorització a la utilització de les dades de l'enquesta	98
ANNEX D: Preguntes de l'enquesta a l'alumnat	99
ANNEX E: Quadre organitzatiu del concert didàctic dels Mini Strils de l'Escola de Música-Centre de les Arts de l'Hospitalet (EMMCA)	102
ANNEX F: Guió del concert didàctic dels Mini Strils de l'EMMCA	103
ANNEX G: Programa projectat en el concert didàctic dels Mini Strils de l'EMMCA	107
ANNEX H: Quadre de l'organització de les agrupacions instrumentals de l'IEA Oriol Martorell	108
ANNEX I: Proposta de quadre de l'organització de les agrupacions instrumentals de l'IEA Oriol Martorell	109
ANNEX J: Quadre de les propostes inicials i finals	110
ANNEX K: Quadre del projecte dels Ministrils de l'OM amb dansa tradicional a l'IEA Oriol Martorell	111
ANNEX L: Cartell promocional de la mostra oberta	112
ANNEX M: Preguntes de les entrevistes a les persones implicades en el projecte	113
ANNEX N: Autorització a la difusió del vídeo	114

ÍNDEX D'IMATGES

- Figura 1:** Imatge del seguici popular de la festivitat de Corpus actual a Barcelona 24
Font: https://pladebarris.barcelona/ca/noticia/cap-de-setmana-els-gegants-i-les-besties-envaeixen-el-centre-de-la-ciutat_522538
- Figura 2:** Imatge d'en Jordi Fàbregas i l'Eduard Casals al Centre Artesà Tradicionari 28
Font: https://www.google.com/url?sa=i&url=http%3A%2F%2Fwww.tradicionarius.cat%2Fca%2Fta-taverna-del-cat-eduard-casals-i-jordi-fabregas%2Fprogramacio%2F688&psig=AOvVaw1C19eCOQMvQc-r7TZELu3&ust=1621723411543000&source=images&cd=vfe&ved=0CAIQjRxqFwoTCPDMitHs2_ACFQAAAAAdAAAAABAD
- Figura 3:** Imatge d'una gralla seca 29
Font: <https://www.sansluthier.net/es/oboes-tradicionales/oboes-tiples/gralla-seca/gralla-seca-sol>
- Figura 4:** Imatge d'una gralla dolça amb claus 29
Font: <https://www.sansluthier.net/ca/oboes-tradicionales-cat/oboes-tiples-cat/gralla-dolca-amb-claus/gralla-dolca-8-claus>
- Figura 5:** Imatge d'una tarota amb claus 30
Font: <https://www.sansluthier.net/ca/oboes-tradicionales-cat/oboes-tenor/tarota-amb-claus/tarota-do-amb-claus>
- Figura 6:** Imatge d'una tenora 31
Font: <https://visitmuseum.gencat.cat/ca/museu-de-la-mediterrania/objecte/tenora>
- Figura 7:** Imatge d'un tible 31
Font: <https://visitmuseum.gencat.cat/ca/museu-de-la-mediterrania/objecte/tible>
- Figura 8:** Imatge de flabiols secs 32
Font: <https://www.sansluthier.net/ca/instruments-vent/flautes-tradicionals/flabiols/flabiols-sans-cat>
- Figura 9:** Imatge d'un flabiol amb claus 32
Font: <https://visitmuseum.gencat.cat/es/museu-de-la-mediterrania/objeto/flabiol>

Figura 10: Imatge d'un fiscorn	33
Font: https://sesgurbsardanes.wordpress.com/la-musica/	
Figura 11: Imatge d'un sac de gemecs	33
Font: https://www.sansluthier.net/ca/instruments-vent/cornamuses/cornamuses-catalanes/sac-de-gemecs	
Figura 12: Imatge d'un acordió diatònic	34
Font: https://www.enderrock.cat/noticia/14361/manxa-manxa	
Figura 13: Imatge de diferents tambors	35
Font: https://www.sansluthier.net/ca/percussio-cat/percussio-tradicional/tambors-for-tcop	
Figura 14: Imatge d'un tamborí	35
Font: https://www.flickr.com/photos/miquelopezgarcia/36114646936	
Figura 15: Imatge de la cobla de tres quartans <i>Bufalodre</i> , l'any 2007	36
Font: http://entarotat.blogspot.com/p/cobla-de-tres-quartans.html	
Figura 16: Imatge de cobla de ministrers, formació <i>Ministrers de la Ciutat</i>	37
Font: https://www.tac12.tv/tarragona/arxiu-tarragona/item/14540-el-concert-de-la-cobla-dels-ministrers-un-toc-de-tradicio-a-les-festes-de-santa-tecla	
Figura 17: Imatge d'una mitja cobla, la formació <i>Bufalodre</i> , l'any 1995	38
Font: http://www.revistacaramella.cat/wp-content/uploads/2018/02/c1_palomar_bufalodre.pdf	
Figura 18: Dibuix d'una formació típica de cobla	38
Font: http://www.coblabaixllobregat.com/Cobla.htm	
Figura 19: Imatge de l'orquestra de Ministrils de l'EMMCA a la Plaça del Rei	39
Font: https://centredelesarts.wordpress.com/category/emca/	
Figura 20: Imatge del grup <i>El Pont d'Arcalí</i>	40
Font: https://www.dansaneu.cat/mal-pelo-i-el-pont-darcalis-protagonistes-del-cap-de-setmana-al-dansaneu/	

Figura 21: Imatge del Toc d'Inici de Barcelona. <i>Ministrils del Camí Ral</i> fent ballar l'Àliga de Barcelona	45
Font: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:La_Merc%C3%A8_2017_Toc_d%27inici_06.jpg	
Figura 22: Cartell del grup <i>Els Mini Strils</i>	52
Font: Elaboració Escola de Música Centre de les Arts de l'Hospitalet (EMMCA)	
Figura 23: Fotografia del concert dels Mini Strils de l'EMMCA	57
Font: Fotografia feta per Marina Mazón	
Figura 24: Núvol de paraules que representa els instruments més mencionats a la primera enquesta	61
Font: Elaboració pròpia	
Figura 25: Núvol de paraules que representa els instruments més mencionats a la segona enquesta	61
Font: Elaboració pròpia	
Figura 26: Núvol de paraules dels gèneres i danses tradicionals mencionades per dansa a la primera enquesta	62
Font: Elaboració pròpia	
Figura 27: Núvol de paraules dels gèneres i danses tradicionals mencionades per música a la primera enquesta	62
Font: Elaboració pròpia	
Figura 28: Núvol de paraules dels gèneres i danses tradicionals mencionades després del concert	63
Font: Elaboració pròpia	
Figura 29: Núvol de paraules de les formacions instrumentals mencionades abans del concert	64
Font: Elaboració pròpia	
Figura 30: Núvol de paraules de les formacions instrumentals mencionades després del concert	64
Font: Elaboració pròpia	

Figura 31: Núvol de paraules de les imatgeries festives mencionades a la primera enquesta	65
Font: Elaboració pròpia	
Figura 32: Núvol de paraules de les imatgeries festives més mencionades a la segona enquesta	65
Font: Elaboració pròpia	
Figura 33: Fotografia del dia de la mostra del projecte	68
Font: Fotografia feta per Marina Mazón	
Figura 34: Fotografia dels Ministrils de l'OM	69
Font: Fotografia feta per Jordi Gómez	
Figura 35: Fotografia de l'actuació conjunta	71
Font: Fotografia feta per Marina Mazón	
Figura 36: Fotografia de l'assaig general amb música i dansa	73
Font: Fotografia feta per Jordi Gómez	
Figura 37: Fotografia de la mostra final conjunta	73
Font: Fotografia feta per Marina Mazón	
Figura 38: Fotografia de la mostra final conjunta	74
Font: Fotografia feta per Marina Mazón	
Figura 39: Publicació al canal de <i>YouTube</i> del centre	79
Font: Captura de pantalla del <i>YouTube</i>	
Figura 40: Publicació a l' <i>Instagram</i> del centre	79
Font: Captura de pantalla de l' <i>Instagram</i>	
Figura 41: Publicació al <i>Twitter</i> del centre	79
Font: Captura de pantalla del <i>Twitter</i>	
Figura 42: Publicació al <i>Facebook</i> del centre.	79
Font: Captura de pantalla del <i>Facebook</i>	

Figura 43: Article a la pàgina web del centre	80
Font: Captura de pantalla de la pàgina web del centre	
Figura 44: Publicació al <i>Twitter</i> de l'EMMCA	81
Font: Captura de pantalla del <i>Twitter</i>	
Figura 45: Publicació a l' <i>Instagram</i> de l'EMMCA	81
Font: Captura de pantalla de l' <i>Instagram</i>	
Figura 46: Publicació a l' <i>Instagram</i> del centre	81
Font: Captura de pantalla de l' <i>Instagram</i>	

ÍNDIX DE GRÀFICS

Gràfic 1: Resultat de si ha servit el concert didàctic per aprendre més sobre la música d'arrel	57
Font: Elaboració pròpia	
Gràfic 2: Resultat del grau de coneixement de la primera enquesta	58
Font: Elaboració pròpia	
Gràfic 3: Resultat del grau de coneixement de la segona enquesta	58
Font: Elaboració pròpia	
Gràfic 4: Resultat de 3r d'ESO de si han sentit a parlar de la música tradicional	58
Font: Elaboració pròpia	
Gràfic 5: Resultat de 2n de Batxillerat de si han sentit a parlar de la música tradicional	58
Font: Elaboració pròpia	
Gràfic 6: Resultat de la primera enquesta sobre si coneixen la diferència entre els termes <i>tradicional</i> i <i>d'arrel</i>	59
Font: Elaboració pròpia	
Gràfic 7: Resultat de la segona enquesta sobre si coneixen la diferència entre els termes <i>tradicional</i> i <i>d'arrel</i>	59
Font: Elaboració pròpia	
Gràfic 8: Resultat de la primera enquesta sobre si es pot fer música d'arrel amb instruments no tradicionals	60
Font: Elaboració pròpia	
Gràfic 9: Resultat de la segona enquesta sobre si es pot fer música d'arrel amb instruments no tradicionals	60
Font: Elaboració pròpia	
Gràfic 10: Resultat de la coneixença d'instruments tradicionals catalans	60
Font: Elaboració pròpia	

Gràfic 11: Resultat de la segona enquesta sobre la coneixença d'instruments tradicionals catalans 60

Font: Elaboració pròpia

Gràfic 12: Resultat de dansa sobre la coneixença de gèneres/dances a la primera enquesta 61

Font: Elaboració pròpia

Gràfic 13: Resultat de música sobre la coneixença de gèneres/dances a la primera enquesta 61

Font: Elaboració pròpia

Gràfic 14: Resultat dels alumnes que han mencionat alguna formació a la primera enquesta 63

Font: Elaboració pròpia

Gràfic 15: Resultat dels alumnes que han mencionat alguna formació a la segona enquesta 63

Font: Elaboració pròpia

Gràfic 16: Resultat del coneixement de les imatgeries festives en la primera enquesta 64

Font: Elaboració pròpia

Gràfic 17: Resultat del coneixement de les imatgeries festives en la segona enquesta 64

Font: Elaboració pròpia

Gràfic 18: Resultat de l'àmbit on relacionen més la música d'arrel tradicional en la primera enquesta 65

Font: Elaboració pròpia

Gràfic 19: Resultat de l'àmbit on relacionen més la música d'arrel tradicional en la segona enquesta 65

Font: Elaboració pròpia

Gràfic 20: Resultat de si ha fet dansa tradicional l'alumnat de dansa	66
Font: Elaboració pròpia	
Gràfic 21: Resultat de l'àmbit on han fet dansa tradicional	66
Font: Elaboració pròpia	
Gràfic 22: Resultat de si ha fet música tradicional l'alumnat de música de 3r d'ESO	67
Font: Elaboració pròpia	
Gràfic 23: Resultat de l'àmbit on ha fet música tradicional l'alumnat de 3r d'ESO	67
Font: Elaboració pròpia	
Gràfic 24: Resultat de si ha fet música tradicional l'alumnat de música de 2n de Batxillerat	67
Font: Elaboració pròpia	
Gràfic 25: Resultat de l'àmbit on ha fet música tradicional l'alumnat de 2n de Batxillerat	67
Font: Elaboració pròpia	
Gràfic 26: Resultat de la valoració del projecte per part del públic	70
Font: Elaboració pròpia	
Gràfic 27: Resultat de les valoracions del projecte conjunt	71
Font: Elaboració pròpia	
Gràfic 28: Resultat de les opinions sobre la continuïtat	75
Font: Elaboració pròpia	

ÍNDIX DE TAULES

Taula 1: Escoles de música de Barcelona i voltants amb l'especialitat de tradicional 49

Font: Elaboració pròpia

Taula 2: Recull d'opinions sobre el projecte de Ministrils de l'OM 69

Font: Elaboració pròpia

Taula 3: Recull d'opinions de les persones de dansa sobre fer un projecte que integri música i dansa 72

Font: Elaboració pròpia

Taula 4: Recull d'opinions de les persones de música sobre fer un projecte que integri música i dansa 72

Font: Elaboració pròpia

1. INTRODUCCIÓ

Aquest treball de recerca es titula «Música d'arrel tradicional i joventut» i està enfocat a la divulgació i promoció de la música d'arrel tradicional catalana entre l'alumnat de l'Institut Escola Artístic Oriol Martorell de Barcelona, un centre públic on es cursa, de forma integrada, la primària, la secundària, el batxillerat i ensenyaments artístics de música o dansa.

Quan vaig començar a plantejar-me quin seria el tema del meu treball de recerca, vaig saber des d'un principi que havia d'estar relacionat amb el que més m'apassiona des de ben petita: la música d'arrel i la cultura catalana. Tinc el plaer de tocar la gralla des de ja fa molts anys i he estat creixent, i encara ho faig, envoltada d'aquesta música i de les nostres tradicions. És per això que aquest treball vol centrar-se en la visió de la música d'arrel entre la gent de la meva edat.

El procés fins a trobar què volia investigar concretament em va suposar un seguit de passos: tenia clar que volia tractar la música d'arrel tradicional catalana, però no sabia en què centrar-me. Vaig assistir virtualment al *Congrés Nacional de Música d'Arrel* realitzat l'any 2020 al Centre Artesà Tradicionàrius, on vaig tenir el plaer de poder escoltar la ponència de Maria Antònia Pujol i Subirà. La seva tesi doctoral, titulada *L'Ensenyament i l'Aprenentatge de la Música Tradicional i Popular a Catalunya: una anàlisi Pedagògica i Psicosocial*, em va donar la idea de centrar la meua recerca en la joventut ja que, al jo pertànyer a aquesta franja d'edat, em seria molt interessant.

Així doncs, vaig voler fer un treball que em permetés conèixer quina és la situació actual d'aquesta música entre aquest sector, ja que la sensació és que els joves som una minoria en aquest àmbit i costa trobar gent jove amb un interès per aquesta música.

Aquestes observacions i reflexions personals em van portar a preguntar-me si la música d'arrel tradicional catalana és vigent entre la joventut i, si realment no acaba d'haver un gran interès per aquesta música, tal com jo percebo, què es podria fer per promocionar-la més en aquesta franja d'edat.

Com és impossible abarcar tot el jovent de Catalunya, he decidit acotar la mostra als companys i companyes de l'institut on estudio, l'IEA Oriol Martorell, de Barcelona.

Per tant, l'objectiu de recerca d'aquest treball és **divulgar i promoure la música d'arrel tradicional catalana al centre IEA Oriol Martorell de Barcelona.**

Per poder dur a terme els meus objectius de recerca, he definit els passos que he seguit en els següents objectius concrets:

- Aprofundir en els meus coneixements envers la música d'arrel tradicional: la seva història, instruments, formacions, gèneres i contextos.
- Recollir les vies d'accés possibles a aquesta música en l'entorn educatiu.
- Investigar quins coneixements té l'alumnat de l'ESO i Batxillerat de l'IEA Oriol Martorell de la música d'arrel tradicional mitjançant una enquesta.
- Segons les seves respostes, dissenyar una activitat didàctica per tal de fomentar i divulgar aquest estil de música entre els alumnes.
- Estudiar el currículum de música de l'IEA Oriol Martorell i veure quines activitats s'han fet relacionades amb la música tradicional.
- Dissenyar un projecte per crear una formació de música d'arrel juntament amb l'assignatura de dansa tradicional i fer un treball conjunt a l'institut.
- Comprovar si les activitats proposades per divulgar i promoure la música tradicional a l'institut han tingut un efecte positiu, tot repetint l'enquesta inicial i fent entrevistes.

Aquest treball està adreçat a aquelles i aquells que estiguin interessats tant en la cultura popular i les nostres tradicions, com en la música en general. Així que, aprenent de les persones que porten anys fent molta feina en aquest àmbit, la meva intenció amb aquest treball de recerca és fomentar la música tradicional i la nostra cultura popular entre la gent jove i en els ensenyaments artístics professionals i col·laborar així a la seva conservació, per tal de mantenir la seva vigència i ajudar a que no es perdi.

2. MARC TEÒRIC

2.1. La música d'arrel tradicional

2.1.1. El terme *arrel tradicional*

Definir el concepte de *música d'arrel tradicional* és complicat perquè hi ha una confusió generalitzada i encara, a dia d'avui, no hi ha una definició estàndard consensuada.

Entenem per **música tradicional** quelcom que es transmet de pares i mares a fills i filles, que ha perdurat de generacions en generacions i perviu en el temps. Normalment s'entén que és *tradicional* allò que és de transmissió oral i, per tant, la definició de música tradicional, en principi, no inclouria una peça escrita *tradicional*, com tampoc ens serviria per a una peça perduda que s'ha recuperat (però que no ha estat transmesa de generacions en generacions). La música tradicional sempre ha estat i serà l'expressió musical del poble. Realment anomenem tradicional a aquella música que es toca en un àmbit lligat a la idea que ens hem fet de tradició, un invent que actua, bàsicament, com a simbolisme d'una identitat d'un poble o comunitat i fa la funció de reflectir els valors que es volen difondre.¹

A casa nostra, el que hem considerat **música tradicional catalana** és un conjunt d'instruments característics, d'agrupacions tradicionals pròpies, de formes musicals específiques amb melodies i patrons rítmics típics, que acostumen a sonar en contextos concrets.² Però sobretot, en general, definim la *música tradicional* a partir d'uns criteris estètics, diem *tradicional* allò que ens *sona* a antic i *nostre*.

A principis d'aquest segle es va començar a fer servir la paraula *arrel* junt amb el terme *tradicional* per diferenciar la música que entenem per tradicional d'una nova que s'estava fent i que no es podia considerar tradicional, ja que molts músics estaven fent en nom de la *música tradicional* un nou, modern i original repertori i tot plegat, suposadament, era contradictori.³

---

¹ Llorenç PRATS CANALS, *Artificis culturals. Tradició, patrimoni, turisme*, p. 215; HOBBSAWM, RANGER, *La invenció de la tradició*, p. 7-21; J. CRIVILLÉ I BARGALLÓ, R. VILAR I HERMS, «La Fonoteca de Música Tradicional Catalana com a eina per conservar i difondre el patrimoni etnomusical. La música tradicional com a patrimoni cultural» a *Revista d'etnologia de Catalunya*, p. 80-87.

² Maria Antònia PUJOL I SUBIRÀ, *L'Ensenyament i l'Aprenentatge de la Música Tradicional i Popular a Catalunya: una anàlisi Pedagògica i Psicosocial*, p. 29.

³ Veure entrevista a Jordi Barbet, *Kami*, a l'Annex A.

Per tant, des de fa uns anys, es pot anomenar **música d'arrel tradicional** al conjunt de sonoritats ja conegudes, que inclouen noves lletres, melodies i maneres de fer.

2.1.2. Breu història de la música tradicional catalana

La història documentada de la música tradicional catalana és escassa. Això és, principalment, pel fet que parlem d'una música, en general, de transmissió oral. Per aquest lògic motiu no és possible definir expressions musicals concretes per a cada període. A partir dels contextos històrics s'ha anat especificant què podria ser considerat música tradicional. El que sí que se sap és que antigament no tenien la música entesa com una feina amb autoria ni, òbviament, era considerada música tradicional per la gent que participava en aquestes activitats musicals, contrastant-ho amb la idea que tenim a l'actualitat.⁴ En aquest treball explicarem les èpoques considerades més rellevants.

2.1.2.1. Els orígens de la música tradicional catalana

L'origen del que coneixem avui en dia com a *tradicions* el podem trobar a les primeres manifestacions culturals de l'edat mitjana. Per tant, podríem dir que és la base d'allò que en l'actualitat anomenem *música tradicional*.

A la baixa edat mitjana, a gran part de Catalunya, es va començar a engendrar la festivitat del Corpus Christi, concretament establerta l'any 1264 pel papa Urbà IV. Neix en un moment en què l'església veia com les ideologies i els pensaments eren molt diferents, en l'entorn de les heterodòxies i en una època d'escissions i debats. La festivitat va adquirir un caràcter alegre, contraposant la gravetat entesa del Dijous Sant (en el qual se celebrava el culte eucarístic), i es va convertir en una de les festes religioses més importants de l'any.⁵

Barcelona va ser la primera ciutat de la península a celebrar el Corpus, aproximadament l'any 1320, durant el segon dijous de Cinquagesma. La ciutat era enramada i es trobaven els diferents estaments socials en una manifestació on predominava la processó pels

---

⁴ AYATS, CANYELLES, RAMIÓ, CRESPI, GALBIS, M.A. MOLL, X. MOLL, *Història de la Música Catalana, Valenciana i Balear. Música popular i tradicional*, p. 45.

⁵ Amadeu CARBÓ I MARTORELL, *CORPUS. La festa de les festes*, p. 13; Daniel VILARRÚBIAS, *El foc del seguici. Diables festius i bestiari de foc, dels orígens al 1936*, p. 4.

carrers de la ciutat, plena d'espectacles culturals i didàctics que l'Església feia servir per propagar l'Eucaristia.⁶

Dins d'aquesta festivitat, parlant de l'entorn musical, es trobaven els **entremesos**. Terme que prové del verb *posar* i fa referència a les representacions de la processó. Aquestes representacions teatrals i parateatrals es feien en diferents espais i actes, en entorns on es disposava de músics contractats. A més, no només es contractaven per celebrar manifestacions religioses com aquestes, sinó que també per fer actuacions des de festes privades, celebracions civils fins a festes populars als carrers.

En els entremesos es podien trobar escenificacions de tota mena, cadascuna adequada a l'entorn on s'havia de representar: des d'acrobàcies i mascarades, figures al·legòriques, fins a danses amb música. Totes d'una gran esplendor, ja no només per la gran quantitat de població i classes socials que movien, sinó per l'organització i l'enorme funció propagandística.⁷

En les auques⁸ trobades del segle XVII i XVIII es poden trobar **representacions musicals** de tota mena: des de cors d'homes acompanyats per un baixó, ministrers, formacions instrumentals de vent i corda fregada, fins a instrumentistes cornamusaires i flabiolaires que acompanyaven diverses representacions d'entremesos.⁹

És a dir, les representacions que es trobaven en les processons i les cercaviles, a la llarga han esdevingut el que avui en diem *ball de bastons*, *ball de diables*, *ball de cintes*, *gegants*... Les tradicions itinerants pel carrer i que avui coneixem com a *cultura popular* i *tradicions* sorgeixen justament aquí. Són la base més antiga que es coneix d'allò que en diem *tradicions*.

---

⁶ *La institució del Corpus a Barcelona al Llibre del Consell*. Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona. Disponible a:

<<https://ajuntament.barcelona.cat/arxiunicipal/arxiuhistoric/ca/documents-del-mes/la-institucio-de-l-corpus-barcelona-al-llibre-del-consell>>. [Consulta: 6 abril 2021].

⁷ Ramon MIRÓ, «Els entremesos de Corpus a la tardor medieval» a *Revista d'etnologia de Catalunya*, p. 122-31; VILARRÚBIAS, p. 5.

⁸ Conjunt de petites estampes acompanyades cadascuna d'una llegenda, disposades generalment en un full de paper, que es refereixen als diferents episodis d'una biografia, d'una història, etc. *Enciclopèdia Catalana*. Enciclopèdia catalana en línia. Disponible a:

<<https://www.enciclopedia.cat/ec-gec-0081851.xml>>. [Consulta: 6 abril 2021].

⁹ AYATS, CANYELLES, RAMIÓ, CRESPI, GALBIS, M.A. MOLL, X. MOLL, p. 88.

Un clar i conegut exemple seria la famosa Patum de Berga, provinent dels entremesos de les processons del Corpus Christi. Encara que al llarg del temps, d'aquestes representacions, només van quedar les parts festives.¹⁰ O les festivitats de Corpus actuals i vigents a la ciutat de Barcelona.

Fig. 1. Imatge del seguici popular de la festivitat de Corpus actual a Barcelona.

2.1.2.2. La *cançó popular*

La categoria de *cançó popular* va començar a utilitzar-se a Catalunya durant el romanticisme, aproximadament cap al 1830, lligada al corrent idealista i romàntic. Aquesta categoria ha estat associada durant més d'un segle als estudis i anàlisis sobre les músiques orals a les terres de parla catalana.¹¹

Durant el romanticisme, es comença a parlar de conceptes com el de *nació*, la nació com a col·lectiu humà, gent que comparteix una cultura i altres aspectes que els fan ser un poble. És a dir, es comença a sentir que tots portem a dins una essència de *poble*; es produeix una fixació forta amb el nostre lloc, l'amor a allà d'on venim.

El romanticisme va arribar més tard a Catalunya i va engendrar la Renaixença. La Renaixença, producte del romanticisme, va ser un moviment cultural, acadèmic i literari català del segle XIX. Gràcies al marc mental del romanticisme, crea la seva pròpia idea de com es fa renéixer la cultura pròpia, és a dir, la seva essència. Principalment, la Renaixença va ser un moviment conservador que va consolidar un *principi d'identitat*, una visió de la catalanitat entorn de l'*ànima catalana*. Aquestes concepcions sobre la identitat ètnica van influir en molts aspectes i, per això, van emfasitzar la importància de temes com la llengua, els llocs geogràfics, l'edat mitjana, l'historicisme i sobretot el

¹⁰ *Més de 600 anys d'història. La Patum*. Disponible a: <<http://www.lapatum.cat/ca/historia>>. [Consulta: 7 abril 2021].

¹¹ AYATS, CANYELLES, RAMIÓ, CRESPI, GALBIS, M.A. MOLL, X. MOLL, p. 13.

ruralisme pairal, que era una visió idealitzada de les zones rurals, llocs autèntics i no contaminats per la modernitat.

La Renaixença va donar vigor a les activitats culturals, davant d'un poder polític que les ignorava, i les cançons populars van ser una d'aquestes, concretament, la recuperació d'aquestes cançons populars orals, com també de tradicions o balls. La cançó popular era l'expressió perfecta de *l'esperit del poble*, en alemany *Volksgeist*; així doncs, l'interès que hi havia en recuperar cançons populars orals era purament patriòtic.

Les cançons que es van anar recuperant pels col·lectors eren un resultat de factors socials i històrics molt variats, per això hi havia tot tipus de cançons amb moltes finalitats, intencions i estils. Per aquest motiu, les van dividir en categories: les *veritables cançons populars* i per una altra banda, les *cançons vulgars* i *cançons de moda*. A més, a l'hora de recuperar, s'acostumava a fer un filtratge, és a dir, els temes que interessava que parlessin les cançons eren els mencionats anteriorment, sobre els llocs geogràfics, els llocs rurals, etc. Això vol dir que, quan trobaven una cançó que parlava, per exemple, de sexe, era censurada; però en canvi si parlava, per exemple, de com es feia la collita de blat, sí que interessava.

Aquesta època és molt important perquè continuem estant, en l'actualitat, molt condicionats pels seus idearis.¹² A més, els primers folkloristes surten de la Renaixença, com per exemple Joan Amades.

La primera cançó recuperada i publicada va ser de la mà d'en Josep M. Quadrado, el 18 d'abril de 1841, i era una balada titulada *Don Juan i Don Ramon*. Seguidament, el 1882, Milà i Fontanals va publicar el *Romancerillo catalán. Canciones tradicionales*, una col·lecció de cançons tradicionals catalanes molt completa. La intenció de l'obra de Fontanals era exclusivament literària i històrica, cançons valorades com a *simples* documents filològics i històrics, obviant les melodies d'aquestes cançons.

---

¹² AYATS, CANYELLES, RAMIÓ, CRESPI, GALBIS, M.A. MOLL, X. MOLL, p. 13-15; Jaume AYATS, «Las canciones "olvidadas" en los cancioneros de Catalunya: cómo se construyen las canciones de la nación imaginada», p. 83-94; PRATS CANALS, p. 43-107; *Enciclopèdia Catalana*. Enciclopèdia catalana en línia. Disponible a: <<https://www.enciclopedia.cat/ec-gec-0054881.xml>>. [Consulta: 8 maig 2021].

Anys més tard, l'obra de Francesc Pelagi Briz i Càndid Candi, *Cançons de la terra* (1866), va ser la primera publicació de cançons populars amb textos i melodies i, a més, escrita sencera en llengua catalana. Una altra tasca també la va fer l'*Associació d'Excursions Catalana*, en la que les cançons van deixar de tenir un paper principal, ja que els balls i les danses també van passar a tenir un interès.

Aquí apareix el considerat pare de la musicologia catalana, Felip Pedrell (1841-1922), que va reforçar la idea d'estudiar les melodies populars i donar més èmfasi a la música, ja que fins aleshores sempre s'havia donat més importància als textos. La creació de l'Orfeó Català i els seus fundadors també van aportar un treball important en la recuperació, a partir de 1891. Podríem parlar de Lluís Millet i d'Amadeu Vives, entre d'altres, com per exemple, Aureli Capmany.

A partir del 1915 es crea l'Arxiu d'Etnografia i Folklore de Catalunya, però malgrat els esforços i intencions de recerca, els resultats van ser limitats.

Totes aquestes tasques culminen amb l'Obra del Cançoner Popular de Catalunya. Creada el 1921, va ser una institució gestionada per Francesc Pujol, entre moltes altres persones, que van realitzar una enorme tasca de recopilació de més de 50.000 cançons entre 1921 i 1936. Van ser moltes les persones, com el músic i folklorista Joan Tomàs,¹³ que van recórrer Catalunya arrebegant melodies de la gent dels pobles.¹⁴

2.1.2.3. La postguerra

Després de la Guerra Civil espanyola (1936-1939) es va produir un moment complicat i desolador per a l'estudi de la cultura catalana.

Amb l'exili de molts investigadors i la pèrdua de la continuïtat de l'Obra del Cançoner Popular de Catalunya, l'estudi de la recuperació de la cançó popular va quedar reduït a un nombre molt baix de persones. Es va crear l'Institut Espanyol de Musicologia, instal·lat a Barcelona i iniciat per Higiní Anglès, que va ser l'única institució involucrada

---

¹³ Enguany (2021) se celebra el 125è aniversari del seu naixement. Va ser el recol·lector que més materials de cançons va recollir, en total més de deu mil melodies.

¹⁴ AYATS, CANYELLES, RAMIÓ, CRESPI, GALBIS, M.A. MOLL, X. MOLL, p. 13-34; AYATS, «Las canciones "olvidadas" en los cancioneros de Catalunya», p. 83-94.

en la música popular. Anglès va reunir estudiosos (antics col·laboradors de l'Obra) com Joan Amades, Joan Tomàs, Francesc Pujol o Josep Subirà per donar continuïtat a l'Institut.

A banda de l'Institut, es van anar publicant altres llibres, alguns van ser: *Cançons de bandolers i lladres de camí ral* (1948) de Josep Gibert o les grans obres d'Amades: *Costumari català* (1950-1956) i *Folklore de Catalunya. Cançoner* (1951).

També, durant els anys quaranta, va intervenir *Coros y Danzas* amb uns ideals polítics provinents del règim dictatorial i enfocats a la destrucció de la llengua i la cultura catalana.¹⁵

Durant els anys seixanta, el moviment de la Nova Cançó va agafar el relleu amb un tarannà divulgador. Tot va néixer a partir del col·lectiu Els Setze Jutges, dissolt el 1968. La intenció de la Nova Cançó (anomenada posteriorment *Cançó Catalana*) va ser, primordialment, intentar normalitzar la llengua catalana en la cançó i crear una cançó nacional, imitant l'estil de la *chanson* francesa. Malgrat tot, va aconseguir consolidar-se i van fer una gran feina. Molts artistes es van sumar a aquest moviment i van fer servir la cançó en llengua catalana durant molts anys amb un objectiu reivindicatiu. Alguns, d'entre molts, van ser: Miquel Porter, Remei Margarit, Josep Maria Espinàs, Joan Manuel Serrat, Maria del Mar Bonet o Lluís Llach. A més, el 1967 va néixer el Grup de Folk, amb intenció de recuperar cançons populars catalanes i inspirats en el folk nord-americà, del qual un component important va ser Jaume Arnella, fundador anys més tard de l'Orquestrina Galana (dècada 1980), i que ha realitzat una important tasca en els últims anys.¹⁶

Als anys vuitanta, en l'entorn de la investigació i recull de la música oral catalana, es crea la Fonoteca de Música Tradicional Catalana, des d'on l'etnomusicòleg Josep Crivillé i Bargalló va fer molta feina, junt amb Ramon Vilar.¹⁷

---

¹⁵ Ferran RIERA VIVES, *Inventari. La música folk als Països Catalans, del franquisme al Tradicionàrius*, p.54-74; AYATS, CANYELLES, RAMIÓ, CRESPI, GALBIS, M.A. MOLL, X. MOLL, p. 34-38.

¹⁶ RIERA VIVES, p. 77-90; Mercè FONT I PI, «La Nova Cançó, la veu d'un poble; aquí, el nostre» a *Llibre de la Festa Major de Torroella de Montgrí*, p. 79-85; *Enciclopèdia Catalana*. Enciclopèdia catalana en línia. Disponible a: <<https://www.enciclopedia.cat/ec-gec-0046470.xml>>. [Consulta: 10 maig 2021].

¹⁷ AYATS, CANYELLES, RAMIÓ, CRESPI, GALBIS, M.A. MOLL, X. MOLL, p. 40-41.

Altres grups que varen continuar amb la divulgació de la música de casa nostra van ser: Ara Va de Bo, grup nascut el 1971 amb membres del Grup Folk, com Jordi Roura; la Murga, amb Jordi Fàbregas, entre d'altres com Joan Albert Amargós, Eduard Casals, Tito Pelàez i Xavier Batllés. Més tard, de La Murga apareix Primera Nota i a partir de 1988, amb propostes originals, van iniciar-se conjuntament amb la inauguració del festival Tradicionàrius.

El festival Tradicionàrius va néixer de l'Associació Sarau de Primavera engegat, principalment, pel mestre Jordi Fàbregas. Tot va començar a principis de 1988 i els cicles de concerts que van començar en aquella època han durat fins a dia d'avui.¹⁸

El Centre Artesà Tradicionàrius (CAT) ha fet una enorme feina en aquests últims anys gràcies a moltes persones que no han pogut ser esmentades, però principalment a en Jordi Fàbregas. Han nascut nous grups, noves generacions, nous festivals i noves propostes per a mantenir viva la cultura i la música tradicional catalana.

Fig. 2. Fotografia de Jordi Fàbregas i Eduard Casals, fundadors del CAT.

2.1.3. Instruments de la música tradicional catalana

Per tal de referir-nos als instruments de la música tradicional catalana cal, primer, especificar què considerem un instrument tradicional i tenir clar que la funció principal d'aquests ha estat col·laborar en la imatge social i musical de cada cultura i època.¹⁹ Així doncs, en aquest treball es consideraran instruments tradicionals aquells que:

- S'han anat considerant *tradicionals* al llarg del temps, ja sigui a causa de la divisió entre música culta i tradicional, o per l'abundància d'aquests en els àmbits on es troba aquesta música.
- Han estat tocats popularment durant molts anys en manifestacions culturals dels Països Catalans.

¹⁸ RIERA VIVES, p. 319-326.

¹⁹ AYATS, CANYELLES, RAMIÓ, CRESPI, GALBIS, M.A. MOLL, X. MOLL, p. 100.

- Han tingut al llarg de la història elaboracions tècniques.²⁰

2.1.3.1. Instruments de vent

- **La gralla**

La gralla és un instrument fet de fusta amb forma cònica que medeix, aproximadament, uns trenta-cinc centímetres de llargada. El so es produeix a través d'una inxa feta amb dues pales de canya lligades amb fil i, per tant, es troba dins dels instruments de vent fusta amb llengüeta de canya doble. De gralles en trobem diversos models: la seca, la dolça, la llarga, la baixa i la subbaixa:

La **gralla seca**: aquest tipus de gralla acostuma a ser el més popular i per tant, el que s'acostuma a tocar més. Sol ser el model pel qual es comença a aprendre a tocar l'instrument.

Fig. 3. Imatge de gralles seques.

El **grallet o grall**: gralla més petita, derivada de la seca. S'acostuma a fer servir per iniciar-se de nen o nena i que, anatòmicament parlant, sigui còmode.

La **gralla dolça**: seria el model posterior a la gralla seca. Està feta amb un tub sonor més llarg que permet un so més dolç, com bé el seu nom indica.

Consta de dues a vuit claus que permeten fer més cromatismes i ajudar a l'agilitat a l'hora d'interpretar. Dins de la gralla dolça en trobem tres tipus: en Do, en Si i en Sib.

Fig. 4. Imatge de gralles dolces amb claus.

---

²⁰ Un bastó, unes petxines o una caixa també són estris que s'han trobat i es troben en la música tradicional i l'acompanyen. Però aquests no han evolucionat tècnicament.

La **gralla de quatre claus o llarga**: semblant a la gralla dolça, dividida en tres peces i incorpora dues notes més en el registre greu, afegint dues claus més.

La **gralla baixa**: afinada una quarta més greu que la gralla dolça, va ser creada per fer el paper de baix en conjunts instrumentals de gralles.

La **gralla subbaixa**: semblant a la gralla baixa, però més actual. És més gran que tots els altres models i arriba a registres greus on les altres no hi poden.²¹

La gralla es pot trobar en moltes formacions: podem trobar-la tant en conjunts de grallers i gralleres amb dues o més gralles acompanyades d'un tabal, en l'àmbit associatiu de la cultura popular²² (com en les cercaviles de gegants), en orquestres de ministrils en grups més grans i fins a formacions innovadores fent fusions de gèneres musicals.

- **La dolçaina**

La dolçaina, també anomenada *xirimita*, és un instrument molt semblant a la gralla, es toca amb llengüeta de canya doble i és normalment de fusta. És tradicional del País Valencià i a Catalunya no s'acostuma a tocar, ja que aquí tenim la gralla. Però cal anomenar-la, ja que a una bona part de les comarques meridionals de Catalunya sí que la toquen.

- **La tarota**

La tarota és un instrument de la família dels oboès populars que es toca amb llengüeta de doble canya. El seu interior és cònic i medeix uns seixanta centímetres.

Té una tessitura més greu que la de la gralla i la seva renaixença va ser deguda a la necessitat d'un quart instrument per a la cobla de tres quartans,²³ encara

Fig. 5. Imatge de tarotes amb claus.

que, actualment, es troba en moltes altres formacions. Es poden trobar tarotes afinades

²¹ Ivó JORDÀ I ÁLVAREZ, *Fitxa tècnica de la gralla. Per conèixer i entendre l'instrument*, p. 40-50.

²² L'àmbit associatiu de la cultura popular inclou colles castelleres, colles geganteres...

²³ Veure definició de la cobla de tres quartans a l'apartat 2.1.4. de la pàgina 36.

en Do, en Re, en Fa i en Sol.²⁴

- **La tenora**

La tenora és un instrument també de vent fusta amb llengüeta de canya doble, formada per un tub cònic d'uns vuitanta-cinc centímetres de llargada. Descendent de la xeremia, la versió que en coneixem avui va ser inventada per Andreu Toron i és un dels instruments solistes per excel·lència de la cobla de sardanes, gràcies a Pep Ventura.

Està afinada en Sib i el seu mecanisme és més complex que el de la tarota o el de la gralla i, a més, la seva campana no és de fusta, sinó de metall.²⁵

Fig. 6. Imatge d'una tenora.

- **El tible**

El tible també és un instrument de vent fusta, de llengüeta doble i format per un tub cònic d'uns cinquanta centímetres de llargada. Descendent de les xeremies, ha anat evolucionant al llarg del temps i es considera un dels instruments principals, junt amb la tenora, dins la cobla.

Fig. 7. Imatge d'un tible.

---

²⁴ Tarota seca. Sans Luthier. Disponible a:

<<https://www.sansluthier.net/ca/oboes-tradicionales-cat/oboes-tenor/tarota-seca>>. [Consulta: 8 abril 2021]; Xavier ORRIOLS, «La tarota» a *Caramella: Revista de música i cultura popular*, p. 78-79.

²⁵ *Els instruments de la cobla. Cobla La Principal de Terrassa*. Disponible a:

<<http://principaldeterrassa.cat/instruments>>. [Consulta: 8 abril 2021]; *Enciclopèdia Catalana*.

Enciclopèdia catalana en línia. Disponible a: <<https://www.enciclopedia.cat/ec-gec-0145584.xml>>.

[Consulta: 8 abril 2021]; *Enciclopèdia Catalana*. Enciclopèdia catalana en línia. Disponible a:

<<https://www.enciclopedia.cat/ec-gem-271.xml>>. [Consulta: 8 abril 2021].

Encara que aquests dos instruments presenten característiques molt semblants, manifesten diferències; així, fent que el tible tingui un so més penetrant, a causa de la seva funció festiva. Està afinat en Fa, és a dir, una quinta més elevada envers la tenora.²⁶

- **El flabiol**

El flabiol és un instrument de vent fusta, pertanyent a la família de les flautes, amb embocadura bisellada i la seva llargada es troba entre vint-i-dos i vint-i-cinc centímetres. Presenta semblances amb la flauta dolça *sopranino*, encara que el so del flabiol és més potent, a causa de la seva emissió a l'aire lliure. Es toca amb una sola mà, l'esquerra, mentre que amb la mà dreta percudeix el tamborí penjant del coll, pel braç esquerre. El flabiol que es toca actualment a la cobla de sardanes està afinat en Fa i s'encarrega de les tradicionals tonades d'introït o introducció i contrapunt en les sardanes. També es pot trobar afinat en altres tonalitats i participant en altres formacions, com en l'acompanyament dels balls de gegants i balls de bastons, o en conjunts actuals de fusions de gèneres. Es poden trobar flabiols amb claus (el qual es toca a la cobla) i sense claus, com el flabiol sec.²⁷

Fig. 8. Imatge de flabiols secs.

Fig. 9. Imatge d'un flabiol amb claus.

²⁶ *Els instruments de la cobla. Cobla La Principal de Terrassa*. Disponible a: <http://principaldeterrassa.cat/instruments>. [Consulta: 8 abril 2021]; *Enciclopèdia Catalana*. Enciclopèdia catalana en línia. Disponible a: <https://www.enciclopedia.cat/ec-gec-0146256.xml>. [Consulta: 9 abril 2021].

²⁷ *Els instruments de la cobla. Cobla La Principal de Terrassa*. Disponible a: <http://principaldeterrassa.cat/instruments>. [Consulta: 9 abril 2021]; *Flabiol, Cultura Popular*. Ajuntament de Barcelona. Disponible a: <https://www.barcelona.cat/culturapopular/ca/festes-i-tradicions/personatges-i-elements-festius/flabiol>. [Consulta: 9 abril 2021]; *Enciclopèdia Catalana*. Enciclopèdia catalana en línia. Disponible a: <https://www.enciclopedia.cat/ec-gec-0109282.xml>. [Consulta: 9 abril 2021].

- ***El fiscorn***

El fiscorn és un instrument de vent metall, amb embocadura de broquet, de la família dels saxhorns. Semblant a la trompeta, produeix un so menys estrident que aquesta pel fet que la seva conicitat és superior.

Aquest instrument es toca a la formació de banda i de cobla. A la cobla hi ha dos fiscorns barítons afinats en Do.²⁸

Fig. 10. Imatge d'un fiscorn.

- ***El sac de gemecs***

El sac de gemecs és la cornamusa tradicional catalana. Un instrument aeròfon que produeix el seu so per mitjà d'una doble canya, la qual es troba al grall, i diverses canyes o inxes simples, les que trobem als tres bordons que pengen per davant del músic. La reserva d'aire de l'instrument es troba al bot, fet amb la pell d'un cabrit. Abans de començar a fer sonar el sac de gemecs, s'ha d'inflar el bot i prémer-lo amb el braç per dirigir la pressió per poder fer sonar el grall i els bordons.

Fig. 11. Imatge d'un sac de gemecs.

---

²⁸ *Els instruments de la cobla. Cobla La Principal de Terrassa*. Disponible a: <http://principaldeterrassa.cat/instruments>. [Consulta: 9 abril 2021]; *Fiscorn, Cultura Popular*. Ajuntament de Barcelona. Disponible a: <https://www.barcelona.cat/culturapopular/ca/festes-i-tradicions/personatges-i-elements-festius/fiscorn>. [Consulta: 10 abril 2021]; *Enciclopèdia Catalana*. Enciclopèdia catalana en línia. Disponible a: <https://www.enciclopedia.cat/ec-gec-0109127.xml>. [Consulta: 10 abril 2021].

Això permet que l'instrumentista pugui interpretar durant la durada que vulgui, ja que el so no s'aturarà. Pot estar afinat en Do i en Si segons les zones en les que es toca. El sac de gemecs el podem trobar a formacions com la mitja cobla, la cobla de tres quartans o la de ministrers. Encara que, com tots els altres instruments, es poden incloure en altres formacions i s'estan fent innovacions en la fusió de gèneres i d'instruments.²⁹

- **L'acordió**

L'acordió és un instrument de vent amb teclat. Està format per dues caixes de fusta, on es troben les llengüetes metàl·liques, una manxa que les uneix i genera l'aire i dos teclats: a la mà dreta de botons o de tecles com el piano i a la mà esquerra botons on es troben els baixos i acords per acompanyar a la melodia que, normalment, porta la mà dreta. Es troben dos tipus d'acordió: el diatònic i el cromàtic.

El més tradicional i el més tocat en la cultura popular i sobretot en els Pirineus, és el diatònic.³⁰ Un important recuperador d'aquest instrument a Catalunya ha estat l'Artur Blasco, també impulsor de la Trobada d'Acordionistes del Pirineu d'Arsèguel.

Fig. 12. Imatge d'un acordió diatònic.

- **La veu**

L'últim instrument de vent, però no menys important, és la veu. El cant, en la música tradicional catalana, pren un paper molt important. Aquest instrument sempre ha estat protagonista en moltes situacions de la vida pública i privada; tant en les cançons que acompanyen activitats laborals, com els cants de batre, cantats en un context on hi ha el bestiar treballant; o en les cançons de bressol o cantarelles interpretades amb la veu i adreçades als infants.³¹ La veu, en la cançó, es pot trobar en infinites circumstàncies, ja

²⁹ *Sac de gemecs. Sans Luthier*. Disponible a: <https://www.sansluthier.net/ca/instruments-vent/cornamuses/cornamuses-catalanes/sac-de-gemecs> [Consulta: 10 abril 2021]; Josep Maria MAYOL I PUENTES, Maria Antònia PUJOL I SUBIRÀ, *Requetetxec. Descubrim els instruments i grups instrumentals dels Països Catalans. Llibre del mestre*, p. 104.

³⁰ *Acordió diatònic, Cultura Popular. Ajuntament de Barcelona*. Disponible a: <https://www.barcelona.cat/culturapopular/ca/festes-i-tradicions/personatges-i-elements-festius/acordio-diatonic>. [Consulta: 11 abril 2021]; *Enciclopèdia Catalana*. Enciclopèdia catalana en línia. Disponible a: <https://www.enciclopedia.cat/ec-gem-221.xml>. [Consulta: 11 abril 2021].

³¹ MAYOL I PUENTES, PUJOL I SUBIRÀ, p. 28.

que sempre ha estat un instrument que tothom té a l'abast. Formacions també comuns que tenen el cant com una de les veus principals, poden ser: els grups d'havaneres o els grups de folk.

2.1.3.2. Instruments de percussió

- ***Els tambors***

El nom de *tambors* fa referència a una sèrie d'instruments membranòfons percudits. En els Països Catalans n'hi ha de molts models i amb moltes formes, que adopten noms molt diferents segons les seves característiques. Estan compostos generalment per dues membranes tensades fetes de pell o de plàstic, les quals produeixen el so acompanyades pel colpeig d'una baqueta.

Fig. 13. Imatge de diferents tambors.

Els diferents tipus de tambors es poden trobar en diverses manifestacions musicals a Catalunya, tant a l'acompanyament de les colles de grallers ja esmentades, com a l'acompanyament del bestiari de foc.³²

- ***El tamborí***

El tamborí és un instrument de percussió amb dimensions petites.

Fig. 14. Imatge d'un tamborí.

---

³² *Ibidem*, p. 18

El so es produeix gràcies a dues membranes de pell o de plàstic tensades a pressió sobre el bastidor, que fa la funció de caixa de ressonància, feta de fusta o de metall.³³

Es toca amb una sola baqueta, ja que, normalment, a l'altra mà se subjecta el flabiol.

A banda de tots aquests instruments, gràcies a les fusions de gèneres i intercanvis de músiques tradicionals d'arreu del país i del món, en els últims anys, s'han pogut incloure altres instruments a l'hora de fer música d'arrel. Podríem parlar de la guitarra, del violí i la viola en els grups de folk, del contrabaix a les cobles, de la mandolina o de diferents tipus de flauta, entre molts d'altres. Originàriament tots aquests instruments no formarien part dels instruments originals de la tradició catalana, però avui en dia estan plenament integrats.

2.1.4. Formacions instrumentals

Aquest punt pretén esmentar algunes de les formacions que es poden trobar en l'entorn de la música d'arrel tradicional de Catalunya. Cal tenir en compte que n'hi ha de molts tipus i que cada dia es transformen i viuen canvis segons les situacions, repertoris i el propòsit de cada una d'elles.

- **Les cobles primitives**
  - **La cobla de tres quartans**

Aquesta formació està composta per un sac de gemecs, una tarota i un flabiol i tamborí (tocats pel mateix músic). Per això, es creu que el nom prové del fet que són quatre instruments tocats per tres instrumentistes, encara que Ayats presenta altres teories.³⁴

Fig. 15. Imatge de la formació Bufalodre, l'any 2007.

³³ *Enciclopèdia Catalana*. Enciclopèdia catalana en línia. Disponible a: <https://www.enciclopedia.cat/ec-gem-127.xml>. [Consulta: 12 abril 2021].

³⁴ Jaume AYATS, «La cobla de tres quartans i el fructífer invent de la tradició» a *Caramella: Revista de música i cultura popular*.

El conjunt d'aquests instruments ajuden a tenir una sonoritat agraïda, ja que el sac de gemecs proporciona continus bordons,³⁵ el tamborí marca un patró rítmic i la tarota reforça els baixos. Es troba en acompanyaments de seguicis populars i cercaviles.

○ **La cobla de ministrers**

Les cobles de ministrers, antigament, eren formacions amb un nombre d'instruments i d'instrumentistes variables, encara que generalment estaven formades per uns quatre o cinc instrumentistes. La seva funció era musicar les festes populars.

Després de la seva desaparició en el segle XIX, es va tornar a recuperar d'una manera més actual i moderna a finals del segle XX.³⁶

Fig. 16. Imatge dels Ministrers de la Ciutat.

○ **La mitja cobla**

El que ens ha quedat entès com a formació de mitja cobla és el conjunt que formen el sac de gemecs, flabiol i tamborí. El nom de *mitja cobla* prové del fet que se suposa que la de tres quartans és la sencera, mentre que a la mitja cobla es descarta la tarota. Jaume Ayats, però, en el seu article *La cobla de tres quartans i el fructífer invent de la tradició*, a la revista *Caramella*, explica que aquest concepte «només apareix en un document manuscrit de la Biblioteca Castell de Perelada [...], on aclareix en castellà que la “cobla entera” era de quatre músics amb instruments força variats i que la “media cobla” era de

³⁵ Un so greu i invariable d'un instrument (com el sac de gemecs), que serveix de pedal d'una melodia rudimentària. *Enciclopèdia Catalana*. Enciclopèdia catalana en línia. Disponible a: <<https://www.enciclopedia.cat/ec-gdlc-e00020511.xml>>. [Consulta: 14 abril 2021].

³⁶ Jordà, Ivó. *Conjunts tradicionals dels Països Catalans. És Mediterrani*. Disponible a: <<https://esmediterrani.info/2013/05/27/algunes-formacions-musicals-tradicionals-dels-paisos-catalans>>. [Consulta: 14 abril 2021]; GARCIA, BORRÀS, PELLISA, DOLCET, MAS, *Dansa i música. Barcelona 1700*, p.92.

cornamusa i flabiol. Un sol document és suficient per sustentar una denominació amb una mínima solidesa?».³⁷

La funció que fa actualment la mitja cobla és acompanyar balls tradicionals i figures festives en les cercaviles de les festes majors.³⁸

Fig. 17. Imatge d'una mitja cobla, la formació Bufalodre.

- **La cobla o la cobla de sardanes**

La cobla és una formació instrumental autòctona de Catalunya que es va consolidar a finals del segle XIX, gràcies a Pep Ventura i a Andreu Toron.

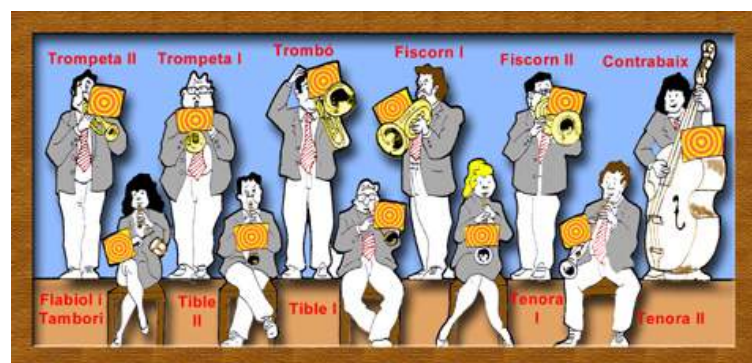

Fig. 18. Dibuix d'una formació típica de cobla.

³⁷ AYATS, «La cobla de tres quartans i el fructífer invent de la tradició», p. 84-91.

³⁸ Jordà, Ivó. *Conjunts tradicionals dels Països Catalans. És Mediterrani*. Disponible a: <https://esmediterrani.info/2013/05/27/algunes-formacions-musicals-tradicionals-dels-paisos-catalans> >. [Consulta: 14 abril 2021].

Combina el que entenem com la força sonora d'una orquestra simfònica amb el timbre característic de la música tradicional, ja que la cobla de sardanes barreja instruments considerats tradicionals amb els de la música clàssica occidental.

El repertori característic d'aquesta formació és la sardana. Les sardanes *balladores* són les més populars, tot i que també existeixen sardanes amb un caire més virtuós, compostes per a ser més lluides instrumentalment, les sardanes *obligades*.³⁹ A més de la sardana, hi ha moltes cobles que també interpreten altres repertoris de ball i de concert.⁴⁰

Exemples de cobles són: la Cobla Sant Jordi-Ciutat de Barcelona o la Principal de la Bisbal.

- ***Els ministrils***

A banda de les cobles de ministrers, trobem actualment una formació anomenada ministrils o ministrers. Un conjunt que es pot considerar orquestra i que conté gran diversitat d'instruments, que varien segons cada grup. Els grups de ministrils mesclen instruments considerats «tradicionals», com la gralla o la tarota i percussions, amb d'altres simfònics, com el fagot, la tuba o la trompa.

Exemples de ministrils que podem trobar arreu de Barcelona són: els Ministrils del Camí Ral i els Ministrils de l'EMMCA.

Fig. 19. Imatge de l'orquestra de *Ministrils de l'EMMCA* a la plaça del Rei.

---

³⁹ AYATS, CANYELLES, RAMIÓ, CRESPI, GALBIS, M.A. MOLL, X. MOLL, p. 119.

⁴⁰ Jordà, Ivó. *Conjunts tradicionals dels Països Catalans. És Mediterrani*. Disponible a: <https://esmediterrani.info/2013/05/27/algunes-formacions-musicals-tradicionals-dels-paisos-catalans> >. [Consulta: 14 abril 2021].

El repertori que acostumen a interpretar es basa en acompanyar les imatgeries festives, següicis populars i balls de plaça.⁴¹

- **Grups de gralles**

El grup de gralles té moltes variants. La formació més antiga era de dues gralles i un timbal, però ara es poden trobar formacions amb diferents models de gralles i amb un nombre més alt d'instrumentistes. Aquesta formació es troba, per exemple, tant en els acompanyaments de colles de cultura popular, com en balls de gralles (on la gent balla al ritme de gralles).⁴²

- **Grups de folk**

Els grups de folk són agrupacions sense un nombre fix de músics ni d'instruments. La seva principal funció és fusionar la música tradicional amb altres músiques o estils i, per tant, la gran majoria de grups de folk catalans contenen instruments relacionats amb la música tradicional, junt amb la veu, que normalment és la protagonista a la majoria de conjunts. Aquests grups es troben en actuacions de concert i de ballades.⁴³

Fig. 20. Imatge del grup El Pont d'Arcalís.

Altres formacions, d'entre les moltes que es poden trobar, són els *grups d'havaneres*, els *grups de timbals* o les *petites agrupacions* d'un parell (dolçaina o gralla i tabal) o, fins i

---

⁴¹ Xavier CORDOMÍ, «Bestiari Barceloní, Figures, Músiques i Balls» a *Caramella: Revista de música i cultura popular*, p. 62-63; Ivó JORDÀ, *Conjunts tradicionals dels Països Catalans. És Mediterrani*. Disponible a: <https://esmediterrani.info/2013/05/27/algunes-formacions-musicals-tradicionals-dels-paisos-catalans> >. [Consulta: 16 abril 2021].

⁴² Ivó JORDÀ, *Conjunts tradicionals dels Països Catalans. És Mediterrani*. Disponible a: <https://esmediterrani.info/2013/05/27/algunes-formacions-musicals-tradicionals-dels-paisos-catalans> >. [Consulta: 16 abril 2021]; Roger ANDORRÀ I BRUCH, *El ball de gralles a Catalunya*.

⁴³ Ivó JORDÀ, *Conjunts tradicionals dels Països Catalans. És Mediterrani*. Disponible a: <https://esmediterrani.info/2013/05/27/algunes-formacions-musicals-tradicionals-dels-paisos-catalans> >. [Consulta: 16 abril 2021].

tot, d'un sol instrument (com pot ser el flabiol i tamborí, ja que pot fer diversos papers a la vegada).

Per últim, cal esmentar que aquesta diversitat i variabilitat en les agrupacions és l'essència de la música d'arrel, on no hi ha un nombre fix de formacions ni són estrictament estàndards, sinó que varien segons les necessitats i usos a les que es submergeixen.

2.1.5. Gèneres

La música d'arrel tradicional sempre ha estat lligada a uns usos concrets,⁴⁴ és a dir, és una música que essencialment s'usa per acompanyar danses i altres festivitats populars, encara que també té altres usos. Com s'ha d'adequar a la situació social a la qual es troba, no podem parlar de gèneres concrets ni iguals, ja que pondera la variabilitat, el mestissatge i els canvis de funcionalitat. També és molt habitual l'ús indistint del repertori, és a dir, una tonada inicialment de llaurar pot ser que es faci servir com a cançó de bressol.⁴⁵

A continuació, alguns dels gèneres més destacats que podem trobar al nostre entorn musical:

- ***La cançó tradicional en català***

El cant sempre ha estat present en ocasions de la vida quotidiana, social i laboral i en gairebé totes les etapes de la nostra vida. De cançó, podíem i podem trobar molts models, normalment classificades segons l'entorn on es canten i la funció que fan:⁴⁶

Les *cançons o tonades de treball*, cançons que es cantaven en l'àmbit laboral amb melodies que provenien d'una memòria o d'una moda (per exemple, les llargues balades o les cançons de batre, que es cantaven mentre es llaurava, segava i batia).⁴⁷ Les *cançons populars religioses*, lligades a un sentit religiós, per exemple, els *goigs*.⁴⁸ Les *cançons de*

---

⁴⁴ Alan P. MERRIAM, *The Anthropology of Music*, p. 210.

⁴⁵ CRIVILLÉ I BARGALLÓ, VILAR I HERMS, «La Fonoteca de Música Tradicional Catalana com a eina per conservar i difondre el patrimoni etnomusical: formació, classificació i difusió del fons sonor» a *Revista Catalana d'Arxivística*, p. 139.

⁴⁶ *Ibidem*, p. 138.

⁴⁷ AYATS, CANYELLES, RAMIÓ, CRESPI, GALBIS, M.A. MOLL, X. MOLL, p. 48-50.

⁴⁸ Glòria BALLÚS I CASÒLIVA, «La malaltia en les cançons populars» a *Gimbernat: Revista d'Història de la Medicina i de les Ciències de la Salut*, p. 65-79.

bressol, les cantarelles, les cançons infantils, lligades a la infantesa.⁴⁹ Les *cançons curtes*, associades a les cançons de dansa.⁵⁰ Les *cançons de festes* i rituals col·lectius, lligades a la idea de cohesió social i identitat d'un poble.⁵¹

- **L'havanera**

L'havanera és un ritme musical provinent de Cuba. Va arribar a Catalunya gràcies a la transmissió oral. Els mariners, després de la Guerra d'Independència de Cuba, les cantaven a les tavernes a dues o tres veus; i els dies més importants, com quan era festa major, no faltava a l'acompanyament una guitarra. Actualment, ha passat a trobar-se en escenaris d'arreu de Catalunya amb moltes composicions en català. La Cantada d'Havaneres de Port Bo, a Calella de Palafrugell, és una de les cantades més emblemàtiques de Catalunya.⁵² També, es diu que les americanes són havaneres no cantades.

- **La sardana**

La sardana és una dansa popular catalana viva que es balla en rotllana, mirant cap al centre. El seu compàs és binari, amb un tempo *allegro* que ajuda a que hi hagi parts en compàs simple i compost. Va néixer el segle XIX a l'Empordà i actualment té una gran càrrega simbòlica gràcies a les moltes composicions que s'han fet. L'estructura de la sardana és: un introit o introducció interpretat pel flabiol, una primera secció anomenada *curts* i una segona anomenada *llargs*. La sardana la interpreta una cobla i és mantinguda pel moviment sardanista.⁵³

- **La corrandà**

La corrandà (també coneguda amb altres noms, com cançoneta, segons la comarca), és una cançó tradicional curta que s'utilitza com a cançó de ball. Es canta en forma de diàleg, alternant estrofes improvisades i una melodia coneguda a la tornada.⁵⁴

---

⁴⁹ AYATS, CANYELLES, RAMIÓ, CRESPI, GALBIS, M.A. MOLL, X. MOLL, p. 69-70.

⁵⁰ CRIVILLÉ I BARGALLÓ, VILAR I HERMS, «La Fonoteca de Música Tradicional Catalana com a eina per conservar i difondre el patrimoni etnomusical: formació, classificació i difusió del fons sonor», p. 139.

⁵¹ AYATS, CANYELLES, RAMIÓ, CRESPI, GALBIS, M.A. MOLL, X. MOLL, p. 76.

⁵² Jan GRAU, «L'havanera» a *L'Erol: Revista Cultural del Berguedà*, p. 28-30.

⁵³ *Enciclopèdia Catalana*. Enciclopèdia catalana en línia. Disponible a: <<https://www.enciclopedia.cat/ec-gec-0141205.xml>>. [Consulta: 15 abril 2021]; *Sardanes, Cultura Popular*. Ajuntament de Barcelona. Disponible a :

<<https://www.barcelona.cat/culturapopular/ca/ambits-festius/dansa/sardanes>>. [Consulta: 15 abril 2021]; AYATS, CANYELLES, RAMIÓ, CRESPI, GALBIS, M.A. MOLL, X. MOLL, p. 115-117.

⁵⁴ *Enciclopèdia Catalana*. Enciclopèdia catalana en línia. Disponible a: <<https://www.enciclopedia.cat/ec-gec-0226287.xml>>. [Consulta: 16 abril 2021]; Quim REIXACH.

- **La jota**

La jota és una dansa cantada popular, ballada en parelles i de ritme ternari i viu, que es creu que va ser introduïda pels àrabs. Depenent dels pobles i de les comarques hi ha diferents maneres d'acompanyar-la musicalment i normalment cada poble té la seva respectiva melodia cantada. Es balla per tota la península Ibèrica i a Catalunya té les seves característiques pròpies.⁵⁵

- **El pasdoble**

El pasdoble és un gènere generalment de ritme binari que s'interpreta per acompanyar la dansa anomenada pasdoble, d'origen militar. És característic arreu de la península, com a Castella, Andalusia o a Catalunya. Després de la seva independència envers el caràcter militar, va agafar nous usos: regional, taurí, militar, de concert, cantat i com a ball de parelles.⁵⁶

- **El ball pla**

El ball pla és una dansa molt típica a Catalunya que es balla en parelles, de compàs ternari i reconeguda des del segle XVII. El seu nom indica la forma com es balla, sense salts i els peus lliscant a prop del terra. Està dividit en dues parts: el *començament* i la *caiguda*.⁵⁷

- **El xotis**

El xotis és un ball d'origen escocès que es balla en parelles, encara que també el poden ballar dues parelles juntes. El seu ritme és binari, semblant al de la polca⁵⁸ i és de tempo moderat.⁵⁹ El xotis el podem trobar a moltes ballades folk d'arreu de Catalunya.

Corrandes. Són ja un mite del passat? És Mediterrani. Disponible a: <<https://esmediterrani.info/2017/01/09/corrandes-son-ja-un-mite-del-passat/>>. [Consulta: 16 abril 2021].

⁵⁵ *Enciclopèdia Catalana.* Enciclopèdia catalana en línia. Disponible a: <<https://www.enciclopedia.cat/ec-gec-0118282.xml>>. [Consulta: 19 abril 2021]; Josep BARGALLÓ BADIA «Notas sobre la jota catalana» a *Narria: Estudios de artes y costumbres populares*, p. 51-56.

⁵⁶ *Enciclopèdia Catalana.* Enciclopèdia catalana en línia. Disponible a: <<https://www.enciclopedia.cat/ec-gec-0129996.xml>>. [Consulta: 19 abril 2021]; Denis ROJO i Xavier VENTOSA. *Al voltant del pasdoble. És Mediterrani.* Disponible a: <<https://esmediterrani.info/2016/04/15/al-voltant-del-pasdoble/>>. [Consulta: 19 abril 2021].

⁵⁷ *Enciclopèdia Catalana.* Enciclopèdia catalana en línia. Disponible a: <<https://www.enciclopedia.cat/ec-gec-0162056.xml>>. [Consulta: 20 abril 2021].

⁵⁸ Dansa originària de Bohèmia, en la qual el compàs acostuma a ser de 2/4 i amb un tempo viu. *Enciclopèdia Catalana.* Enciclopèdia catalana en línia. Disponible a: <<https://www.enciclopedia.cat/ec-gec-0133064.xml>>. [Consulta: 20 abril 2021].

⁵⁹ *Enciclopèdia Catalana.* Enciclopèdia catalana en línia. Disponible a: <<https://www.enciclopedia.cat/ec-gec-0151899.xml>>. [Consulta: 21 abril 2021].

- **La masurca**

La masurca és una dansa originàriament polonesa, de ritme ternari i ballat en parelles. A Catalunya es pot trobar en moltes ballades i és molt reconeguda ara mateix.⁶⁰

- **La tarantel·la**

La tarantel·la és una dansa originària de Sicília. Escrita en compàs de 3/8 o 6/8, és ràpida i viva i es balla en parelles.⁶¹ El seu nom prové de la taràntula, ja que diu la tradició que aquesta dansa la ballaven incansablement en cerimònies quan els picava una, per poder suar molt i eliminar tot el verí.⁶²

Altres gèneres que es poden trobar poden ser el *vals*, el *contrapàs*, la *xampanya*, el *cercle circassià* o el *gran cercle* i altres *balls* i *ballets*. Alguns es ballen en parelles i altres són danses col·lectives, que ara mateix estan molt vives, ja que als anys vuitanta alguns músics van fer un gran treball per a recuperar danses en parelles i per a trencar el gel i fer que la gent ballés, tiraven cap a aquestes danses col·lectives.

2.2. Contexts de la música tradicional

La música tradicional està lligada a les festivitats pròpies catalanes i les seves tradicions. En la majoria de manifestacions culturals de la cultura popular catalana, la música tradicional és un dels pilars fonamentals.

A les danses, tant en els **balls de plaça** (jotes, sardanes, pasdobles, balls plans, etc), com en **balls populars i danses cerimonials** (balls de bastons, de cercolets, de gitanes, de cintes, etc) la música és fonamental.⁶³ Un exemple d'on es poden trobar balls acompanyats d'agrupacions musicals des de duets i trios fins a orquestres, són en els *Divendres a la Plaça del Rei*; uns cicles de concerts ballables a la plaça del Rei de Barcelona.⁶⁴

---

⁶⁰ Pep LIZANDRA, «La música i les danses d'arrel: passat i present» a *El Patrimoni festiu del Pirineu 10es Trobades Culturals Pirinenques*, p. 121-124; *Enciclopèdia Catalana*. Enciclopèdia catalana en línia. Disponible a: <<https://www.encyclopedia.cat/ec-gdlc-e00086729.xml>>. [Consulta: 22 abril 2021].

⁶¹ *Enciclopèdia Catalana*. Enciclopèdia catalana en línia. Disponible a: <<https://www.encyclopedia.cat/ec-gec-0145074.xml>>. [Consulta: 22 abril 2021].

⁶² *Real Academia Española*. Disponible a: <<https://dle.rae.es/tarantela>>. [Consulta: 22 abril 2021].

⁶³ CENTRE DE PROMOCIÓ DE LA CULTURA POPULAR I TRADICIONAL CATALANA. «Catalunya, terra de festa i tradició». Generalitat de Catalunya.

⁶⁴ *Els divendres a la plaça del Rei*. Disponible a: <<http://www.divendresrei.cat/>>. [Consulta: 25 abril 2021].

Un altre context on la música tradicional està present és en l'acompanyament de les **imatgeries festives**. En les cercaviles de gegants i gegantons podem trobar cobles de tres quartans, mitges cobles, cobles i bandes, però el grup de gralles és el més utilitzat per acompanyar-los. Per a fer ballar els gegants s'acostumen a tocar des de marxes per a la cercavila, fins a peces ballables.⁶⁵ També, els balls de nans i capgrossos, els quals tenen diverses funcions dins les festivitats, acostumen a estar acompanyats de música tradicional.⁶⁶

Una altra part important de la imatgeria festiva és el bestiar, un conjunt de figures que componen tot un univers imaginari. Algunes figures d'aquest bestiar són els cavallets, els dracs, les mulasses, els bous, els lleons o les àligues i, per exemple, a Barcelona, cadascun té la seva peça ballable.

Fig. 21. Imatge del Toc d'Inici de Barcelona. Ministrils del Camí Ral fent ballar l'Àliga de Barcelona.

Aquestes i moltes altres estan presents en cercaviles o en processons (com les de Corpus), però també en correfocs, ja que moltes són bèsties de foc. Les poden acompanyar colles de tambors, ministrils o formacions més petites.⁶⁷

El **foc** és un element essencial en les festivitats catalanes. En els correfocs podem trobar, a banda de les bèsties de foc, balls de diables i colles de diables, en les que el foc pirotècnic és el protagonista i la majoria de vegades es presenta en aquest format (correfocs), on les seves danses són acompanyades, normalment, per colles de tambors.

⁶⁵ Albert MACAYA I RUIZ, «La música dels gegants» a *Lo Floc*, p. 10-11.

⁶⁶ *Nans i capgrossos, Cultura Popular. Ajuntament de Barcelona*. Disponible a: <<https://www.barcelona.cat/culturapopular/ca/ambits-festius/imatgeria-festiva/nans-i-capgrossos>>. [Consulta: 25 abril 2021].

⁶⁷ CENTRE DE PROMOCIÓ DE LA CULTURA POPULAR I TRADICIONAL CATALANA. «Catalunya, terra de festa i tradició». Generalitat de Catalunya; *Bestiari, Cultura Popular. Ajuntament de Barcelona*. Disponible a: <<https://www.barcelona.cat/culturapopular/ca/ambits-festius/imatgeria-festiva/bestiari>>. [Consulta: 27 abril 2021].

Les **construccions humanes** també tenen un pes molt important en la cultura popular. Normalment, quan parlem d'aquestes, només ens ve al cap els coneguts castells, però hem de tenir presents també, per exemple, els falcons, les moixigangues i les muixerangues, aquestes últimes d'origen Valencià.⁶⁸ A Catalunya, els castells tenen un toc especial anomenat *Toc de castells*, que s'interpreta per un grup de gralles, que acostuma a ser molt variat, durant la construcció del castell i quan són descarregats.

Totes aquestes representacions mencionades anteriorment formen part de diverses **festes i tradicions** que tenen lloc al llarg de l'any. Per això, en aquest treball mencionarem algunes de les festes barcelonines, en les que es troben algunes d'aquestes representacions i la música és una de les protagonistes: Els Foguerons de Sant Antoni de sa Pobla a Gràcia, els Tres Tombs de Barcelona, les Festes de Sant Eulàlia, Sant Medir, la Festivitat de Corpus Christi o les Festes de la Mercè són algunes de les festes i tradicions de Barcelona on la música tradicional té un paper principal.⁶⁹

Altres ocasions on podem gaudir de la música d'arrel tradicional poden ser també, per exemple, els concerts (sense la necessitat que siguin ballables).

2.3. Entorn educatiu

2.3.1. Integració de l'especialitat

L'especialitat de la música tradicional va ser incorporada al grau professional de música per primer cop l'any 1990, al Conservatori Professional Isaac Albéniz de Girona, tot i que aquesta titulació només es podia cursar amb flabiol i tamborí, tenora i tible. El mateix any es va poder començar a cursar amb els mateixos instruments el grau superior al Conservatori Superior de Música del Liceu de Barcelona.

---

⁶⁸ *Història de la muixeranga. La Muixeranga d'Algemesí*. Disponible a: <http://www.muixeranga.net/historia-de-la-muixeranga>>. [Consulta: 28 abril 2021]; *Construccions humanes, Cultura Popular. Ajuntament de Barcelona*. Disponible a:

<https://www.barcelona.cat/culturapopular/ca/ambits-festius/construccions-humanes>>. [Consulta: 28 abril 2021].

⁶⁹ Aureli CAPMANY, *Calendari de llegendes, costums i festes tradicionals catalanes. De gener a juny; Festes i tradicions per època de l'any, Cultura Popular. Ajuntament de Barcelona*. Disponible a: <https://www.barcelona.cat/culturapopular/ca/festes-i-tradicions/festes-i-tradicions-epoca-de-lany?term-id=7>>. [Consulta: 29 abril 2021].

Gradualment, entre el 1990 i el 2014, es va anar ampliant el ventall d'instruments de tradicional. S'instauren els estudis reglats de tenora, tible, flabiol i tamborí en els graus elemental, mitjà i superior (ordres: Generalitat de Catalunya, 18 de juny de 1990, 1 d'octubre de 1990); s'ofereixen sis modalitats en el grau superior: interpretació de tible, tenora, flabiol i tamborí, guitarra flamenca, cant flamenc i instruments propis d'altres tradicions i folklores (decret: Generalitat de Catalunya, 5 de març de l'any 2001); s'especifiquen i s'anomenen el fiscorn i l'acordiò diatònic, a més del flabiol i tamborí, la tenora i el tible, en el grau superior; i les xeremies, la tarota, la cornamusa, la dolçaina i la gralla en els graus professional i superior (decret: Generalitat de Catalunya, 31 de desembre de l'any 2014).⁷⁰

2.3.2. Estudis reglats

2.3.2.1. Grau Professional

Actualment es pot estudiar el grau professional amb instruments de la música tradicional catalana als següents conservatoris:

- Conservatori de música Isaac Albéniz de la Diputació de Girona⁷¹
- Conservatori municipal de música d'Igualada⁷²
- Conservatori municipal de música de Barcelona⁷³
- Conservatori professional de Cervera⁷⁴
- Conservatori municipal de música de Vilanova i la Geltrú⁷⁵
- Centre d'estudis professionals de música de Palafrugell (L'energia)⁷⁶

---

⁷⁰ PUJOL I SUBIRÀ, p. 134-138.

⁷¹ *Conservatori de Música Isaac Albéniz de la Diputació de Girona*. Disponible a: <<http://www.cmg.cat/>>. [Consulta: 1 maig 2021].

⁷² *Escola Conservatori Municipal de Música d'Igualada*. Disponible a: <<http://www.ecmmigualada.cat/>>. [Consulta: 1 maig 2021].

⁷³ *Conservatori Municipal de Música de Barcelona*. Disponible a: <<https://ajuntament.barcelona.cat/conservatori/ca>>. [Consulta: 1 maig 2021].

⁷⁴ *Conservatori de Música de Cervera*. Disponible a: <<http://portals.ddl.net/gestio4/ajuntament-de-cervera/conservatori-professional-i-escola-de-musica-de-cervera>>. [Consulta: 1 maig 2021].

⁷⁵ *Escola i Conservatori Municipal de Música de Vilanova i la Geltrú*. Disponible a: <<https://www.ecmmvilanova.cat/>>. [Consulta: 1 maig 2021].

⁷⁶ *Centre Autoritzat d'Ensenyaments Artístics Professionals de Música de Palafrugell. L'Energia*. Disponible a: <<https://www.escolademusica.com/>>. [Consulta: 1 maig 2021]. (Centre autoritzat d'ensenyaments artístics professionals de titularitat privada).

- **Conservatori municipal de música de Barcelona (CMMB)**

El CMMB és l'únic conservatori de Barcelona en què es pot cursar l'especialitat de música tradicional en el grau professional. S'imparteixen les especialitats de flabiol i tamborí, tenora i tible⁷⁷ i l'agrupació instrumental que fan aquests instruments és la cobla. Amb un total de 540 alumnes al Conservatori, només 12 d'aquests fan música tradicional.⁷⁸

La resta de centres a Barcelona que imparteixen el grau professional són la Fundació del Conservatori del Liceu i l'IEA Oriol Martorell. Cap d'aquests dos centres imparteixen l'especialitat de música tradicional.

2.3.2.2. Grau Superior

L'únic centre a Catalunya en què es pot cursar el títol superior de música tradicional és a l'Escola Superior de Música de Catalunya (ESMUC). L'altre centre superior és el Conservatori Superior del Liceu, però en aquest no s'imparteix aquest títol.

Dins de l'especialitat de música tradicional a l'ESMUC hi ha tres itineraris: el de la cobla, el de la música tradicional catalana i el del flamenc. Els instruments que conformen l'itinerari de la cobla són la tenora, el flabiol i tamborí, el fiscorn i el tible; i els de la música tradicional catalana són la cornamusa, l'acordió diatònic i la gralla/dolçaina.⁷⁹

2.3.3. Estudis no reglats

2.3.3.1. Escoles de música

Moltes escoles de música de Catalunya ofereixen un ensenyament introductori en música tradicional o l'estudi del nivell elemental amb instruments d'aquesta especialitat.⁸⁰

---

⁷⁷ Pla d'estudis. Conservatori Municipal de Música de Barcelona. Disponible a: <<https://ajuntament.barcelona.cat/conservatori/ca/pla-destudis>>. [Consulta: 1 maig 2021].

⁷⁸ Veure correu al cap d'estudis del CMMB a l'Annex B.

⁷⁹ Escola Superior de Música de Catalunya. Disponible a: <<http://www.esmuc.cat>>. [Consulta: 1 maig 2021].

⁸⁰ PUJOL I SUBIRÀ, p. 130-131.

Les escoles de música de Barcelona i voltants en què es pot cursar una formació de música tradicional, són aquestes:

Taula 1: Escoles de música de Barcelona i voltants amb l'especialitat de tradicional.

ESCOLES MUNICIPALS	ESCOLES PRIVADES
- Escola municipal de Música-Centre de les Arts de l'Hospitalet - EMMCA ⁸¹	- Associació Aula de Sons (associació sense ànim de lucre amb subvencions públiques) ⁸² - Escola de Música Tradicional de Sant Cugat (associació sense ànim de lucre) ⁸³
- Escola municipal de música Eixample de Barcelona ⁸⁴	
- Escola municipal de música d'Esplugues de Llobregat ⁸⁵	
- Escola municipal de música de Vilanova i la Geltrú ⁸⁶	
- Escola municipal de música d'Igualada ⁸⁷	
- Escola d'Arts en Viu (El Prat de Llobregat) ⁸⁸	

A més de les escoles de música municipals i privades, podem trobar també altres centres d'aprenentatge que ofereixen altres tipus d'estudis, com l'Escola de Grallers de Molins de Rei⁸⁹ o el CAT (Centre Artesà Tradicionari)⁹⁰. Al CAT s'hi poden cursar els anomenats *tallers*, que podríem definir com una modalitat d'aprenentatge en grup de durada variable i que pot tenir continuïtat en un curs o ser puntual.⁹¹

⁸¹ *Escola Municipal de Música-Centre de les Arts de l'Hospitalet*. Disponible a: <<http://www.centredelesarts-h.cat/>>. [Consulta: 1 maig 2021].

⁸² *Associació Aula de Sons*. Disponible a: <<https://www.auladesons.cat/>>. [Consulta: 16 octubre 2021].

⁸³ *Escola de Música Tradicional de Sant Cugat*. Disponible a: <<http://www.emtsc.cat/>>. [Consulta: 1 maig 2021].

⁸⁴ *Escola Municipal de Música Eixample, Joan Manuel Serrat*. Disponible a: <<https://ajuntament.barcelona.cat/escolesmusica/ca/emmeixample>>. [Consulta: 1 maig 2021].

⁸⁵ *Espai Municipal de les Arts d'Esplugues*. Disponible a: <<http://www.espaidelesarts.esplugues.cat/musica/>>. [Consulta: 1 maig 2021].

⁸⁶ *Escola i Conservatori Municipal de Música de Vilanova i la Geltrú*. Disponible a: <<https://www.ecmmvilanova.cat/>>. [Consulta: 1 maig 2021].

⁸⁷ *Escola Conservatori Municipal de Música d'Igualada*. Disponible a: <<http://www.ecmmigualada.cat/>>. [Consulta: 1 maig 2021].

⁸⁸ *Escola d'Arts en Viu*. Disponible a: <<https://www.elprat.cat/cultura/escola-arts-en-viu>>. [Consulta: 1 maig 2021].

⁸⁹ *Escola de Grallers de Molins de Rei*. Disponible a: <<https://sites.google.com/site/grallersdemolins/l-escola-de-grallers>>. [Consulta: 1 maig 2021].

⁹⁰ *Centre Artesà Tradicionari*. Disponible a: <<http://www.tradicionarius.cat/>>. [Consulta: 1 maig 2021].

⁹¹ PUJOL I SUBIRÀ, p. 130.

3. MÈTODE

L'objectiu d'aquest treball de recerca és divulgar i promoure la música d'arrel tradicional catalana l'IEA Oriol Martorell, concretament entre l'alumnat de secundària i batxillerat, ja que a primària sí que es fa alguna peça de música tradicional puntualment i els alumnes de dansa també fan tradicional. En canvi, a secundària no s'imparteix la música tradicional en cap àmbit de música, només es fa una assignatura de dansa tradicional a l'especialitat de dansa.

Per tal de dur a terme el meu objectiu, he dividit el procés en dos passos:

El primer pas té com a objectiu **divulgar la música d'arrel** entre l'alumnat de secundària de l'IEA Oriol Martorell.

- Per determinar el nivell de coneixements sobre la música tradicional s'ha realitzat una **enquesta** a través de *Google* a l'alumnat de música i de dansa de 3r d'ESO i de música de 2n de Batxillerat,⁹² l'octubre de 2021, amb el consentiment de la directora del centre Montserrat Guri.⁹³ L'enquesta s'ha basat en la informació recollida al marc teòric i pretén mesurar els següents ítems:⁹⁴
  - El coneixement del què és la música tradicional i d'arrel tradicional
  - Instruments
  - Gèneres
  - Formacions
  - Contexts relacionats amb la música d'arrel tradicional
  - Coneixements de la cultura popular
  - Si l'alumnat ha tocat o ballat música tradicional algun cop

Es tenen en compte les variables:

- Especialitat que cursa cada alumne (música/dansa)
- Curs (3r d'ESO/2n de Batxillerat)

---

⁹² Han estat triats aquests dos cursos per raons organitzatives del centre. També, perquè 3r d'ESO és el curs on es fa l'assignatura de dansa tradicional i 2n de Batxillerat perquè són els alumnes més grans del centre i amb més experiència i bagatge musical.

⁹³ Veure consentiment de la directora a l'Annex C.

⁹⁴ Veure preguntes de l'enquesta a l'Annex D.

- Basant-nos en el nivell de coneixements de l'enquesta inicial, s'ha realitzat un **concert didàctic** el dia 5 de novembre del 2021 amb el grup dels Mini Strils de l'Escola de Música-Centre de les Arts de l'Hospitalet (EMMCA), del qual en soc partícep, a l'alumnat enquestat prèviament.⁹⁵ En aquest concert s'han explicat tots els conceptes considerats importants dels temes tocats.⁹⁶ Ha servit, també, per a donar a conèixer la música d'arrel tradicional, explicar aspectes preguntats a l'enquesta, i fer una petita mostra del projecte dels Mini Strils, que es basa en fer música d'arrel amb instruments simfònics i tradicionals.⁹⁷

El 2017 tot el professorat de l'àmbit de música tradicional de l'EMMCA (Escola de Música Centre de les Arts de L'Hospitalet) decideix crear una orquestra de música tradicional **Els Mini Strils**, combinant instruments tradicionals i simfònics, dirigits per l'Eduard Casals. El resultat és una formació d'arrel tradicional amb un so especial i disposats a fer ballar petits i grans.

Fig. 22. Cartell del grup Els Mini Strils.

- Després d'aquest concert didàctic, s'ha tornat a realitzar l'**enquesta** anterior per determinar si s'ha aconseguit l'objectiu del concert: ensenyar i difondre la música d'arrel tradicional. Amb aquesta segona enquesta, podem veure si l'alumnat ha adquirit un major grau de coneixement sobre aquesta música.
- Seguidament, s'ha valorat l'impacte del concert didàctic comparant els resultats de les enquestes passades al principi i al final d'aquesta activitat.

⁹⁵ Veure quadre organitzatiu del concert didàctic a l'Annex E.

⁹⁶ Veure guió del concert didàctic a l'Annex F.

⁹⁷ Veure programa projectat el dia del concert a l'Annex G.

- Els resultats obtinguts s’han mostrat a través d’uns gràfics i taules per tal d’exposar de manera visual i comprensible els resultats obtinguts.

El segon pas té com a objectiu **promoure la música d’arrel tradicional** a l’IEA Oriol Martorell, intentant introduir aquest tipus de música al currículum, més concretament al currículum d’agrupacions instrumentals de l’especialitat de música i lligar-lo a l’assignatura de dansa tradicional que es fa a l’especialitat de dansa.

- Primer, s’ha **consultat** el currículum **d’agrupacions instrumentals de l’IEA Oriol Martorell** i s’ha parlat amb els responsables per tal d’entendre com funcionen i s’organitzen.⁹⁸
- Posteriorment, s’ha **dissenyat una proposta** per integrar a les agrupacions la música d’arrel.⁹⁹ Un cop observat que hi ha diversos projectes d’estils diferents, com el de música antiga, música del segle XX o el de la big band, i hi ha una assignatura de danses tradicionals però no es fa res de música tradicional dins el currículum de música, s’ha proposat el següent: conjuntament amb l’assignatura de dansa tradicional que es fa a 3r d’ESO, fer una petita formació de ministrils, amb instruments de l’àmbit tradicional amb simfònics,¹⁰⁰ per tal d’acompanyar les ballarines i ballarins i així, poder tenir un espai i un temps a l’any on poder interpretar música d’arrel tradicional. La idea és que quedi com un projecte establert per a cada curs, ja que iniciaria un camí i obriria les portes a l’alumnat a poder conèixer un altre estil de música.
- S’ha **presentat la proposta** als responsables de l’especialitat de música del centre per veure si la consideren viable i es pot tirar endavant. Això s’ha fet a través de reunions durant els mesos febrer i març, quan vàrem començar a reunir-nos amb els caps del departament de música i presentar possibles propostes, i al mes d’abril es va presentar la proposta final a la responsable d’agrupacions instrumentals. Al juny es van reunir els responsables per decidir l’organització final i l’aprovació per dur a terme el projecte el curs següent.

---

⁹⁸ Veure quadre fet amb les informacions obtingudes d’una trobada amb la responsable d’agrupacions instrumentals a l’Annex H.

⁹⁹ Veure proposta de quadre per afegir la música d’arrel tradicional a l’Annex I.

¹⁰⁰ Imitant el projecte de *Mini Strils* de l’EMMCA, canviant alguns instruments.

- Les coordinadores de música han **aprovat la proposta** a través de reunions durant el juliol. S'ha decidit fer un treball durant els mesos de setembre i octubre amb una petita formació de ministrils, així fent un concert final conjuntament amb l'assignatura de dansa de danses tradicionals. A més, s'ha **ampliat la proposta** a les agrupacions instrumentals i a l'assignatura de Cant Coral, afegint al repertori peces tradicionals catalanes al llarg del curs 2021-2022.¹⁰¹
- S'ha **engegat el projecte** de la formació de Ministrils de l'OM el setembre de 2021 amb alumnes de 1r i de 2n de Batxillerat de música, ja que són els alumnes més grans de l'institut i així poden marxar del centre havent tocat música d'arrel tradicional.¹⁰²
- S'han seleccionat amb l'ajuda de l'Eduard Casals, director dels Mini Strils de l'EMMCA, peces del repertori d'aquests Ministrils de diferent gèneres de la música tradicional, arranades per a la nostra formació. A més, s'ha adaptat alguna altra peça original per a cobla.
- S'han estat assajant les peces els dies 22, 29 de setembre i 6 d'octubre del 2021 de 12:20h a 13:20h a l'auditori del centre. El dia 13 d'octubre s'ha realitzat la gravació, tant d'àudio com de vídeo, amb suports professionals d'enregistrament i amb dos percussionistes convidats. El dia 20 d'octubre s'ha fet l'assaig general amb els alumnes de dansa de 3r d'ESO.
- Un cop fets els assajos amb l'alumnat i professorat responsable, s'ha realitzat una **mostra final el dia 27 d'octubre de 2021 a les 13h** juntament amb dansa, per tal d'ensenyar i divulgar la feina feta. S'ha fet al pati de l'institut i ha estat una mostra oberta a tothom.¹⁰³
- Per valorar l'impacte d'aquesta activitat, s'ha **entrevistat** a alumnes participants, a coordinadors i docents responsables i a la directora del centre. S'han fet un seguit de preguntes curtes¹⁰⁴ que han quedat **enregistrades** per mitjà d'un vídeo.

---

¹⁰¹ Veure proposta inicial i final a l'Annex J.

¹⁰² Veure quadre de treball dels Ministrils de l'OM a l'Annex K.

¹⁰³ Veure cartell promocionant la mostra oberta a l'Annex L.

¹⁰⁴ Veure preguntes de les entrevistes a l'Annex M.

- S'han extret **els conceptes claus** de les entrevistes i s'han mostrat visualment a través de taules i citacions per així poder valorar l'activitat i veure si ha fet la funció esperada i què es podria millorar.
- També s'han recollit opinions de persones del públic de la mostra a través d'una enquesta.
- S'han deixat totes les **peces treballades enregistrades**.¹⁰⁵
- A més d'aquests enregistraments, s'ha editat un **vídeo final**¹⁰⁶ del projecte, així deixant una mostra del què s'ha fet i de la valoració dels participants per poder fer difusió a través de la pàgina web del centre i de les xarxes socials i aprofitar per promoure la música d'arrel entre els conservatoris, escoles de música, escoles i instituts, amb el consentiment de la directora del centre Montserrat Guri.¹⁰⁷

---

¹⁰⁵ Veure peces treballades a la pàgina 76.

¹⁰⁶ Veure vídeo final a la pàgina 76.

¹⁰⁷ Veure consentiment de la directora a l'Annex N.

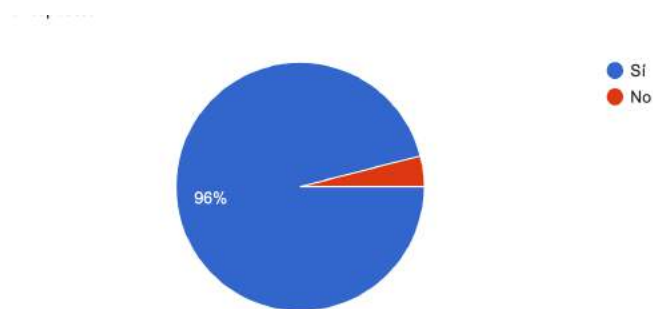
4. RESULTATS I DISCUSSIÓ DE LES DADES

Resultats del primer pas:

- Divulgar la música d'arrel tradicional entre l'alumnat de secundària de l'IEA Oriol Martorell.

A través de les enquestes fetes abans, amb un total de 83 respostes, i després del concert didàctic, fet el dia 5 de novembre de 2021 a l'auditori de l'IEA Oriol Martorell, amb un total de 76, hem pogut extreure els següents resultats:

El 96% dels alumnes de música de 3r d'ESO i de 2n de Batxillerat i de dansa de 3r d'ESO consideren que **l'activitat els ha servit per aprendre més coses de la música d'arrel tradicional** i, per tant, **l'objectiu del concert didàctic s'ha complert**.

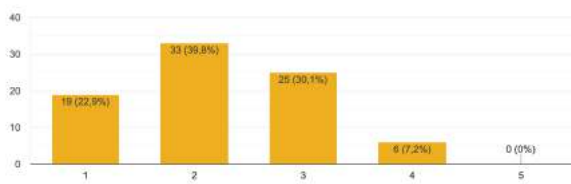
Gràfic 1: Resultat de si ha servit el concert didàctic per aprendre més sobre la música d'arrel.

Fig. 23. Fotografia del concert didàctic dels Mini Strils de l'EMMCA.

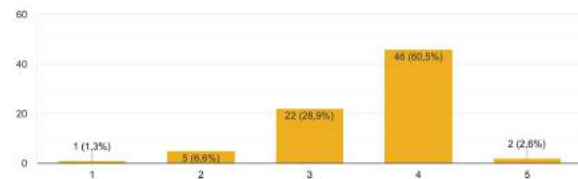
Si comparem el **grau de coneixement que tenien abans i després del concert**, podem veure també com abans del concert didàctic l'alumnat té de mitjana un grau 2 de coneixements sobre la música d'arrel, i no s'observen diferències remarcables segons l'alumnat sigui de música o de dansa o de 3r d'ESO o de 2n de Batxillerat, mentre que després del concert consideren que, amb un 60,5%, tenen un grau 4. Això vol dir que el concert didàctic, segons l'alumnat, ha servit per augmentar els coneixements sobre la música tradicional catalana.

De l'1 al 5, quin grau de coneixement creus que tens de la música tradicional catalana?
83 respostes

Gràfic 2: Resultat del grau de coneixement de la primera enquesta.

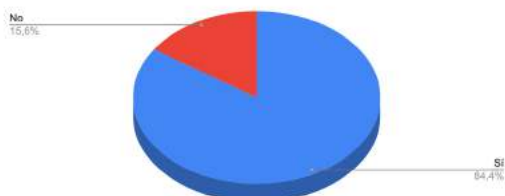
De l'1 al 5, quin grau de coneixement creus que tens ara mateix, en comparació amb abans, de la música (d'arrel) tradicional catalana?
76 respostes

Gràfic 3: Resultat del grau de coneixement de la segona enquesta.

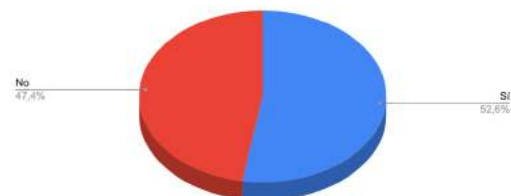
De la pregunta de si **havien sentit algun cop a parlar de la música tradicional a l'institut**, la resposta que obté més percentatge és el SÍ, tot i que hem pogut observar que hi ha diferències notables entre els resultats de l'alumnat de 3r d'ESO i el de l'alumnat de 2n de Batxillerat.

Has sentit algun cop a parlar de la música tradicional (o d'arrel tradicional) catalana a l'institut?

Gràfic 4: Resultat de 3r d'ESO de si han sentit a parlar de la música tradicional.

Has sentit algun cop a parlar de la música tradicional (o d'arrel tradicional) catalana a l'institut?

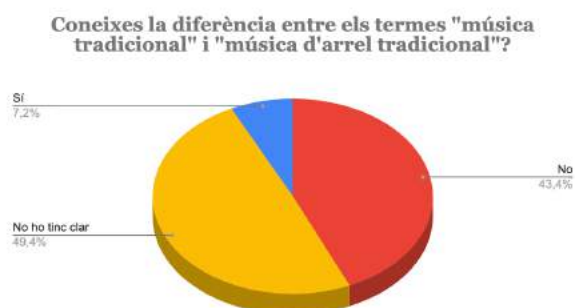

Gràfic 5: Resultat de 2n de Batxillerat de si han sentit a parlar de la música tradicional.

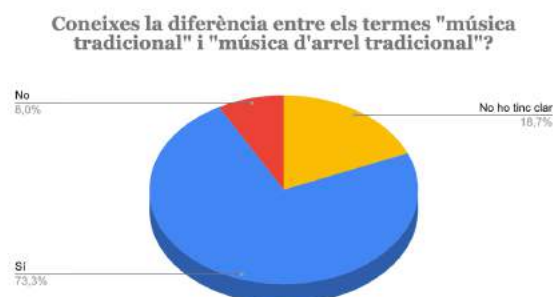
Un 84,4% dels alumnes de 3r d'ESO asseguren haver sentit a parlar de la música tradicional a les aules del centre. En canvi, només un 52,6% dels alumnes de 2n de Batxillerat contesten que Sí. Com aquestes dades han resultat sorprenents, s'ha consultat amb la coordinadora de música, Meritxell Gumà, quines podrien ser les raons del major percentatge de l'alumnat de 3rESO al de 2n de batxillerat. Ens ha explicat que podria ser que a l'assignatura de Llenguatge Musical, durant aquests últims anys, s'estigui comentant puntualment alguna cosa d'aquest gènere musical. Però concloem que, sent un institut artístic i amb un Grau Professional integrat, els percentatges haurien de ser molt més alts, l'alumnat hauria de conèixer molt més la música tradicional.

A la pregunta de si coneixen la **diferència entre els termes *música tradicional* i *música d'arrel tradicional***, abans del concert didàctic només un 7,2% de l'alumnat ha contestat que sí, mentre un 43,4% i un 49,4% no ho saben o no ho tenen clar. Aquesta pregunta s'ha fet perquè en aquest treball s'ha cregut que, des d'un punt de vista divulgador de la música tradicional, és important conèixer que ara mateix hi ha molta música, que es podria considerar tradicional per les seves sonoritats, però que ha estat escrita al segle XXI. Aquest concepte és interessant que es conegui entre els joves, i més els joves que estudien el Grau Professional, per a poder-se apropar molt més a aquest estil sense que els quedi tan lluny.

Després del concert didàctic, on es va explicar què es considerava música d'arrel, l'alumnat ha contestat, amb un 73,3%, que Sí coneixen la diferència entre aquests dos termes:

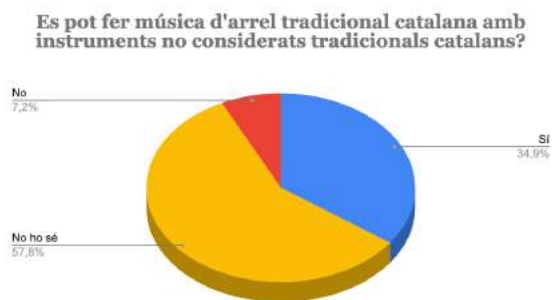

Gràfic 6: Resultat de la primera enquesta sobre si coneixen la diferència entre els termes *tradicional* i *d'arrel*.

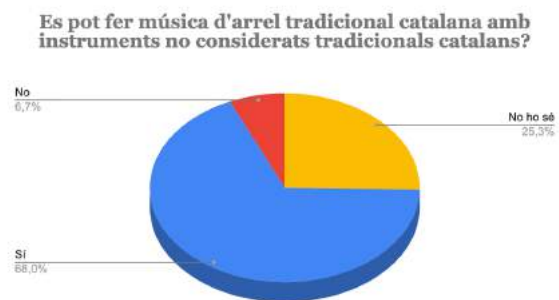

Gràfic 7: Resultat de la segona enquesta sobre si coneixen la diferència entre els termes *tradicional* i *d'arrel*.

De la pregunta que es va fer sobre si **es pot fer música d'arrel tradicional amb instruments no considerats tradicional catalans**, de nou apreciem molta diferència entre els resultats de l'enquesta prèvia i la posterior al concert didàctic: a la primera enquesta només un 34,9% dels alumnes saben que SÍ es pot fer música d'arrel amb instruments no considerats tradicionals catalans, mentre després del concert, un 68% dels alumnes han après que SÍ que es pot tocar música d'arrel amb instruments no tradicionals, com els que es toquen a l'IEA Oriol Martorell.

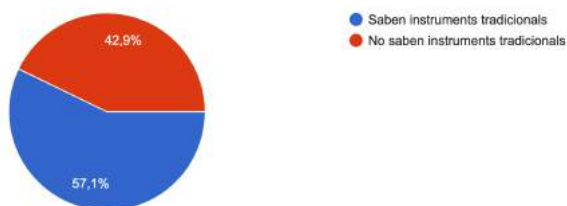

Gràfic 8: Resultat de la primera enquesta sobre si es pot fer música d'arrel amb instruments no tradicionals.

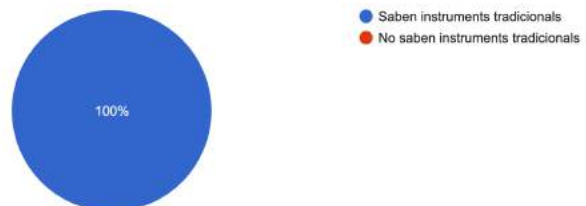

Gràfic 9: Resultat de la segona enquesta sobre si es pot fer música d'arrel amb instruments no tradicionals.

A més, a la pregunta de la primera enquesta sobre si podien dir **noms d'instruments tradicionals catalans**, s'ha pogut observar que, un 42,9% dels alumnes NO han estat capaços d'anomenar-los i afirmen NO saber instruments tradicionals catalans.

Gràfic 10: Resultat de la primera enquesta sobre la coneixença d'instruments tradicionals catalans.

Gràfic 11: Resultat de la segona enquesta sobre la coneixença d'instruments tradicionals catalans.

Però dins del 57,1% restant, trobem que l'instrument més anomenat ha estat la gralla, seguida per la tenora, el flabiol, el tamborí i la gaita. Tots els instruments mencionats,

excepte la gralla i la gaita, formen part de la cobla de sardanes. D'aquí podem extreure que el coneixement de l'alumnat sobre els instruments tradicionals es basa en la cobla de sardanes. En canvi, sí que s'anomena la gaita en lloc del sac de gemecs, la cornamusa pròpia de Catalunya.

A l'enquesta posterior al concert el 100% de l'alumnat ha estat capaç d'anomenar instruments tradicionals. Els més mencionats han estat: la gralla al capdavant, seguida pel sac de gemecs, el flabiol, el tamborí, la tenora, el tible, l'acordió diatònic, el fiscorn, la dolçaina, la tarota i la percussió tradicional; per tant, han pogut ampliar el ventall d'instruments i el coneixement envers aquests.

Tal i com es pot veure visualment en aquests núvols de paraules:

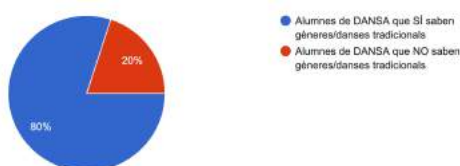

Fig. 24. Núvol de paraules que representa els instruments més mencionats a la primera enquesta.

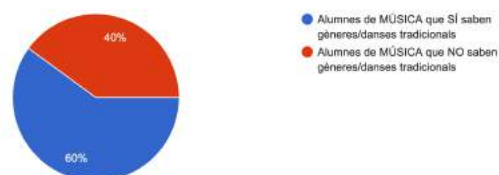

Fig. 25. Núvol de paraules que representa els instruments més mencionats a la segona enquesta.

Sobre el grau de coneixements dels **gèneres i danses tradicionals**, destacar que hem pogut observar que, en la primera enquesta, l'alumnat de dansa ha sabut anomenar moltes més danses tradicionals que el de música. Només un 18% d'alumnes de dansa NO ha sabut anomenar cap gènere ni dansa, a diferència de l'alumnat de música que ha estat un 35%.

Gràfic 12: Resultat de dansa sobre la coneixença de gèneres/danses a la primera enquesta.

Gràfic 13: Resultat de música sobre la coneixença de gèneres/danses a la primera enquesta.

L'alumnat de dansa ha anomenat una varietat més àmplia de danses, a diferència dels músics, que només han sabut anomenar la sardana. Això és perquè els alumnes de l'especialitat de dansa, sí tenen una assignatura de dansa tradicional. En canvi, a l'especialitat de música no hi ha assignatura de tradicional, com a molt, els alumnes han tocat puntualment alguna sardana a l'assignatura d'agrupacions instrumentals. També dir que la sardana és el gènere més conegut i visible, fet pel qual ha estat segurament el més mencionat pels alumnes de música.

En aquests quadres es pot veure visualment:

Fig. 26. Núvol de paraules dels gèneres/dances tradicionals mencionades per DANSA a la primera enquesta.

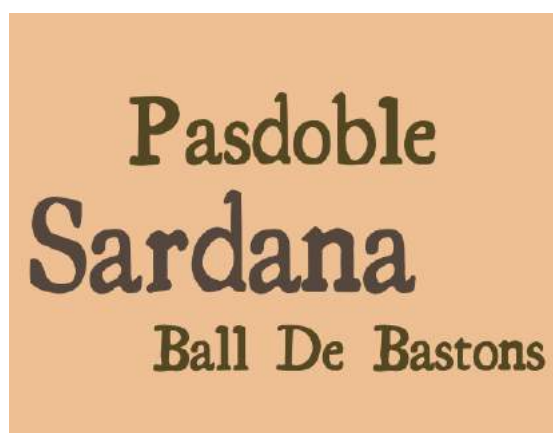

Fig. 27. Núvol de paraules dels gèneres/dances tradicionals mencionades per MÚSICA a la primera enquesta.

Un cop fet el concert didàctic, els resultats de la segona enquesta han estat molt diferents a la primera. Tant l'alumnat de dansa com el de música ha estat capaç de mencionar molts més gèneres, sobretot els anomenats i explicats al concert. Com per exemple: la jota, el xotis, l'americana, l'havanera, el pasdoble, el ball pla, de bastons, la sardana, etc. Així que, podem extreure que el baix grau de coneixements de gèneres de la música tradicional de l'alumnat de música és per una falta d'ensenyança, clarament comprovat amb les enquestes posteriors al concert.

En aquest quadre es poden veure els principals gèneres mencionats a l'enquesta posterior al concert:

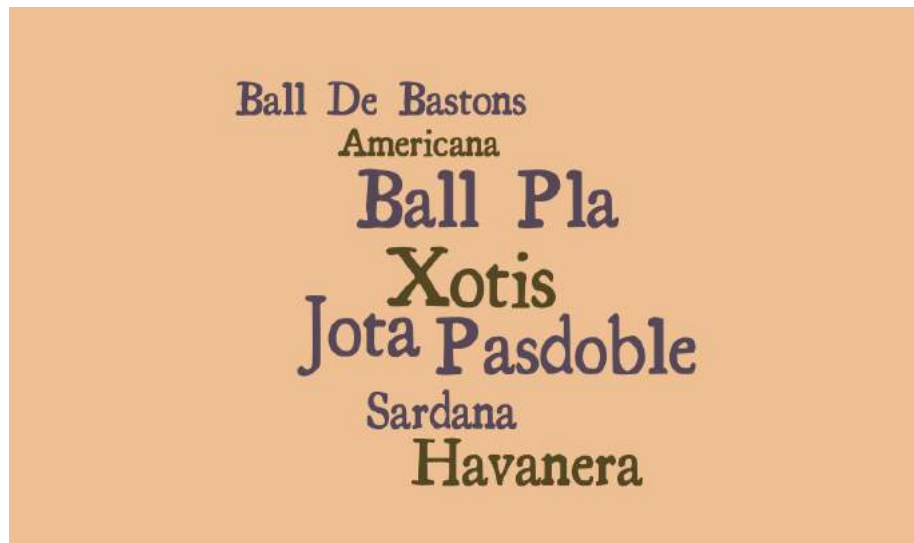
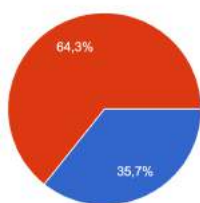

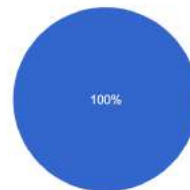
Fig. 28. Núvol de paraules dels gèneres/dances tradicionals mencionades després del concert.

Pel que fa a la coneixença de les **formacions instrumentals** dins de la música d'arrel hem pogut comprovar que a la primera enquesta només un 35,7% dels alumnes han estat capaços d'anomenar-ne alguna, a diferència de la segona que ho han fet el 100% d'alumnes.

Gràfic 14: Resultat dels alumnes que han mencionat alguna formació a la primera enquesta.

● Alumnes que han anomenat formacions instrumentals
● Alumnes que NO han sabut anomenar formacions instrumentals

Gràfic 15: Resultat dels alumnes que han mencionat alguna formació a la segona enquesta.

● Alumnes que han anomenat formacions instrumentals
● Alumnes que NO han sabut anomenar formacions instrumentals

Però a la primera només han mencionat la cobla de sardanes. En canvi, després del concert didàctic tot l'alumnat ha estat capaç de mencionar alguna agrupació instrumental, a més de la cobla de sardanes. Per tant, podem dir que ha incrementat el seu coneixement sobre algunes possibles formacions de la música tradicional.

Aquestes han estat les més anomenades:

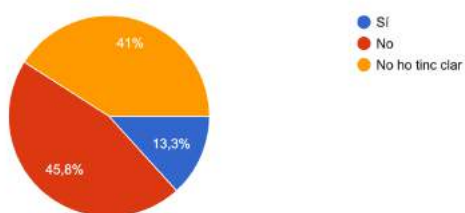

Fig. 29. Núvol de paraules de les formacions instrumentals mencionades abans del concert.

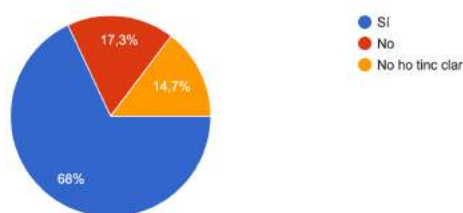

Fig. 30. Núvol de paraules de les formacions instrumentals mencionades després del concert.

A la pregunta de si coneixen què són les **imatgeries festives**, hem pogut observar una evolució respecte l'enquesta anterior i posterior al concert. A la primera, només un 13,3% de l'alumnat ha contestat SÍ saber què són les imatgeries festives, a diferència de la segona enquesta, on han contestat afirmativament un 68% de l'alumnat. Això demostra que les explicacions del concert han servit per explicar què és aquesta part de la cultura popular que també engloba la música tradicional de casa nostra.

Gràfic 16: Resultat del coneixement de les imatgeries festives en la primera enquesta.

Gràfic 17: Resultat del coneixement de les imatgeries festives en la segona enquesta.

Per acompanyar aquesta pregunta s'ha demanat que es mencioni algun nom d'alguna imatgeria festiva. A la primera enquesta un 70% afirma NO saber anomenar-ne cap, però a la segona disminueixen els percentatges i només un 10% no n'anomena cap. Com es pot veure a continuació, els noms augmenten respecte l'enquesta anterior al concert i aquestes són les imatgeries més mencionades:

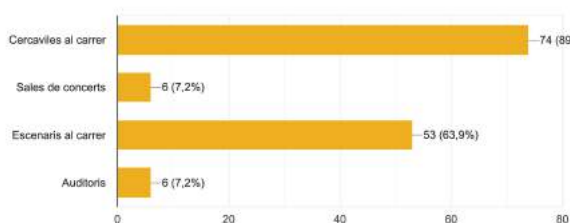

Fig. 31. Núvol de paraules de les imatgeries festives mencionades a la primera enquesta.

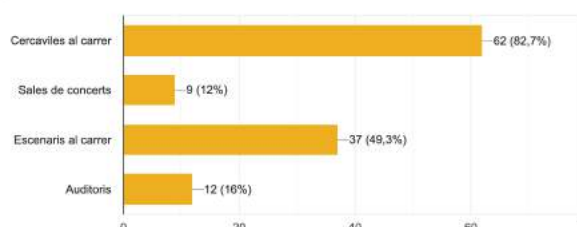

Fig. 32. Núvol de paraules de les imatgeries festives més mencionades a la segona enquesta.

Sobre els **contextos on es pot trobar la música d'arrel tradicional**, la gran majoria d'alumnes coincideixen abans i després del concert didàctic que l'àmbit on relacionen més aquesta música és a les cercaviles al carrer, amb un 82,7% després del concert. Però a la segona enquesta podem veure com augmenta lleugerament el percentatge de sales de concerts i auditoris. Això és perquè, després del concert, s'ha pogut entendre que la música d'arrel també es pot trobar en àmbits no festius.

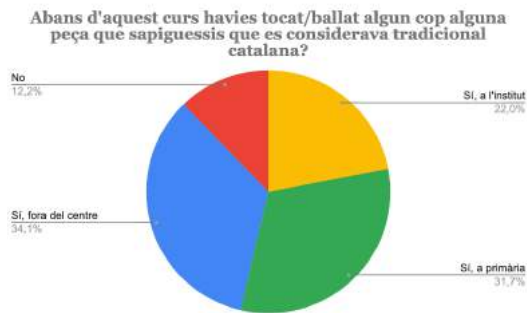
Gràfic 18: Resultat de l'àmbit on relacionen més la música d'arrel tradicional en la primera enquesta.

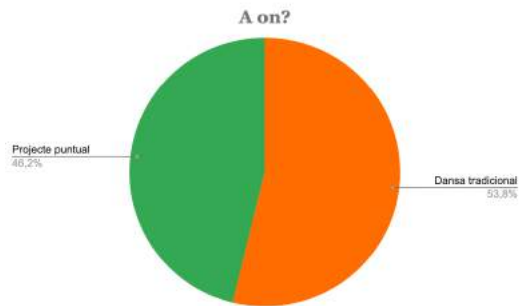
Gràfic 19: Resultat de l'àmbit on relacionen més la música d'arrel tradicional en la segona enquesta.

En aquesta enquesta també s'ha preguntat a l'alumnat si havia **tocat o ballat música tradicional abans d'aquest curs**. A les persones que han contestat haver-ho fet al centre, se'ls ha preguntat també en quin àmbit ho han fet.

Aquests són els resultats de l'alumnat de dansa de 3r d'ESO:

Gràfic 20: Resultat de si ha fet dansa tradicional l'alumnat de dansa.

Gràfic 21: Resultat de l'àmbit on han fet dansa tradicional.

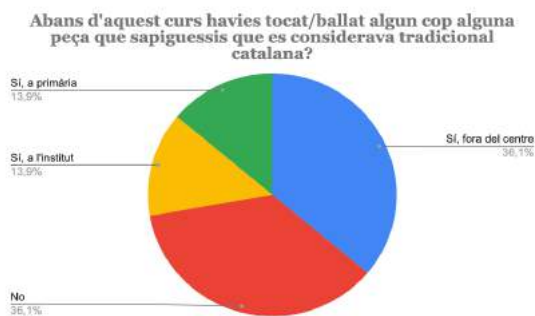
Com es pot observar, on han fet més dansa tradicional és fora del centre, seguit per l'educació primària. Però només un **22%** de l'alumnat assegura haver ballat dansa tradicional a secundària.

Com es desconeix d'on prové aquest percentatge ja que, per currículum, a l'institut només es fa dansa tradicional a partir de 3rESO, s'ha consultat amb la coordinadora de dansa, Aroa Córdoba. Ella ens explica que, mentre que a primària sí s'han fet diversos projectes, com per exemple per Sant Jordi o al Programa *d'impuls de les danses vives d'arrel tradicional*, o en altres assignatures on es fan danses tradicionals catalanes, a secundària no recorda haver fet cap projecte amb danses tradicionals. Així que no s'entén ni queda clar el per què d'aquests resultats.

Pel que fa a l'alumnat de música de 3r d'ESO, podem observar que un 36,1% assegura no haver tocat mai música tradicional i un **13,9%** diu haver-la tocat a primària i a secundària. Els que diuen haver-ho fet a l'institut, un 50% diu que ha estat a l'assignatura d'agrupacions i l'altre 50%, a projectes puntuals.

Com, de nou, els resultats no s'entenen, s'ha parlat amb la coordinadora de música, Meritxell Gumà, per saber quines poden ser les explicacions a aquestes respostes. Ella ens ha confirmat no recordar haver fet cap projecte puntual de tradicional amb els alumnes de 3r d'ESO durant la secundària. A primària sí que l'alumnat ha fet en alguna ocasió peces tradicionals a les agrupacions, però a secundària, no. Per tant, concloem que potser l'alumnat hagi confós tocar música d'autors catalans amb tocar música

tradicional catalana, o que sigui perquè aquest any s'estan interpretant sardanes a banda, però això és justament gràcies a aquest treball de recerca.

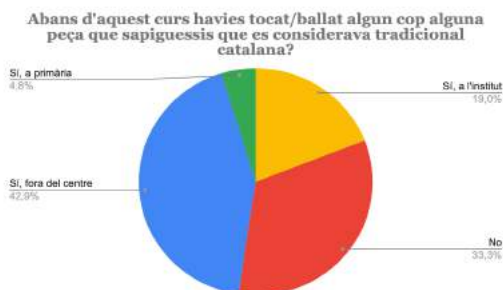

Gràfic 22: Resultat de si ha fet música tradicional l'alumnat de música de 3r d'ESO.

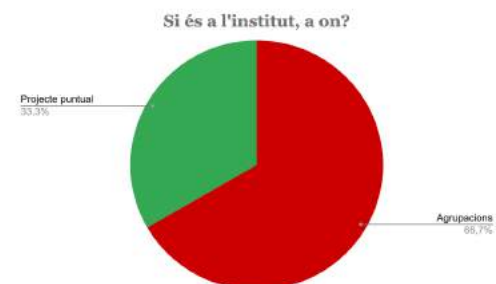

Gràfic 23: Resultat de l'àmbit on ha fet música tradicional l'alumnat de 3r d'ESO.

En canvi, els resultats de l'alumnat de 2n de Batxillerat expressen que un 33,3% no ha tocat mai música tradicional, un 42,9% ho ha fet fora del centre i només un **19%** assegura haver-la tocat a l'institut.

Gràfic 24: Resultat de si ha fet música tradicional l'alumnat de música de 2n de Batxillerat.

Gràfic 25: Resultat de l'àmbit on ha fet música tradicional l'alumnat de 2n de Batxillerat.

En el cas d'aquest petit percentatge d'alumnes que diu haver tocat música tradicional a secundària, concloem que a l'agrupació de banda del centre, fa 4 anys, sí que es van tocar sardanes, dirigides per Bernat Castillejo, de forma puntual. I 2 anys enrere es va participar també puntualment en un intercanvi amb una escola artística italiana on es van cantar unes cançons populars catalanes.

Tot i això, essent un institut artístic amb el Grau Professional integrat, el percentatge d'alumnes que diu haver ballat o tocat música tradicional és molt baix, amb un 18,3% de

mitjana, i sempre ha estat de forma puntual, on no tothom ha tingut l'oportunitat de treballar-la i gaudir-la.

Resultats del segon pas:

- Promoure la música d'arrel tradicional al centre IEA Oriol Martorell.

Un cop feta la mostra del projecte conjunt dels Ministrils de l'OM i dansa tradicional, el dia 27 d'octubre de 2021, s'han fet entrevistes a les persones participants per tal de valorar l'impacte i també s'han recollit les valoracions del públic oient a través d'una petita enquesta.

Les persones participants en el projecte, a través d'entrevistes, han fet una **valoració molt positiva**. El 100% dels entrevistats creuen que ha estat una proposta molt interessant perquè ha permès els següents aspectes:

- La incorporació de la música tradicional al centre i el poder donar l'oportunitat a l'alumnat a conèixer nous estils, concretament, el més proper, el de casa nostra.
- La integració d'un projecte que fusioni l'especialitat de música amb la de dansa.

Fig. 33. Fotografia del dia de la mostra del projecte.

De la primera pregunta de l'entrevista, la **valoració breu del projecte que pretén incorporar la música tradicional al centre**, les respostes també han estat positives. L'alumnat, el professorat, la directora i les coordinadores entrevistades han apreciat la necessitat de **potenciar la música tradicional catalana** (90%), la que tenim a casa, ja que **en el centre està poc valorada**; enriquir-se de diferents estils de música, ja que estem en un institut artístic (80%) i poder tenir l'oportunitat de tocar i ballar músiques que surtin de la zona de confort del centre i així **treballar la música tradicional com qualsevol altre gènere musical** (90%).

A continuació s'observen algunes citacions de les entrevistes:

Taula 2: Recull d'opinions sobre el projecte de Ministrils de l'OM.

Jordi Gómez, professor de música:	«Un projecte fonamental, la música tradicional està poc potenciada al centre i és una manera molt interessant de donar-li veu».
Lola Peñaranda, alumna de música:	«Ha estat molt enriquidor perquè, justament, és una música propera i a l'institut no la treballem gairebé mai».
Jordi Arcos, suport a coordinació de música:	«És molt interessant perquè surt de les inquietuds que té una alumna sobre les coses que passen al centre».
Montserrat Guri, directora de l'IEA Oriol Martorell:	«La proposta del teu TdR ens ha sacsejat una mica a tots per pensar que és bo que ho tinguem present a dins del currículum de la música del centre».

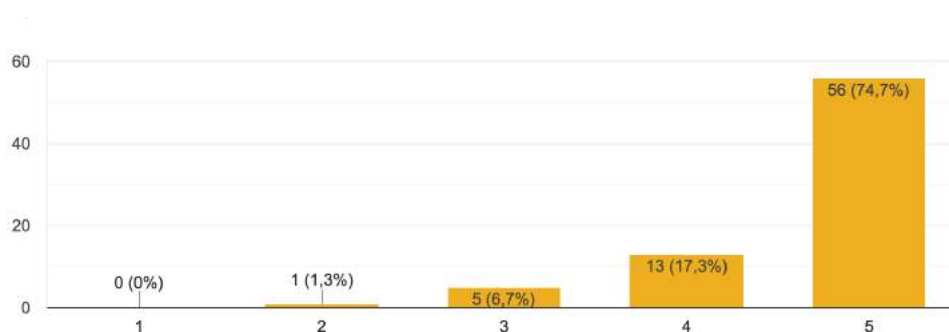

Fig. 34. Fotografia dels Ministrils de l'OM.

També s'han recollit les opinions del **públic** i de persones que no van participar directament en el projecte a través d'una enquesta i totes les valoracions són també positives:

- «Em sembla molt bé que al centre es facin activitats de música popular, ja que és un dels gèneres que no es té molt en compte».
- «Molt interessant i necessari per a la divulgació de la música tradicional, a més feia goig les ganes que li has posat».
- «M'ha agradat molt que els estils de música propis i, en certa manera, una mica "oblidats" degut a la globalització, s'introdueixin en el centre, ja que és un tipus de música important a tenir en compte».
- «M'ha encantat, ha estat súper divertit i interessant. Has mogut a molta gent i has aconseguit donar a conèixer la música tradicional aquí al centre, ja que abans es desconeixia i no es valorava gaire. Moltes gràcies!».
- «M'he adonat que la música tradicional no és només aquella dels *castells* i de les *sardanes*. A més, crec que és un estil molt interessant i que a partir d'ara tindrè molt més en compte en la meva vida».
- «M'ha encantat i em sembla que és una cosa que s'hauria de parlar i tocar més. És *xulíssim!*».
- «Em sembla un molt bon projecte per a fer arribar a més gent jove aquest gènere».

A més, de les 74 persones del públic que han contestat l'enquesta, 56 (un 74%) valora amb un 5, la nota més alta, la iniciativa del projecte d'integrar la música d'arrel al centre.

Gràfic 26: Resultat de la valoració del projecte per part del públic.

De la segona pregunta, sobre les **impressions de fer un projecte que integri música i dansa**, els resultats de les entrevistes han estat semblants en quasi totes. Les impressions són **positives** amb un 100%, tal com es pot veure visualment en aquest gràfic:

Gràfic 27: Resultat de les valoracions del projecte conjunt.

Les opinions han estat diverses, totes des d'una visió personal, i totes elles recullen la necessitat, com a centre d'ensenyaments artístics professionals de música i dansa, **d'aprofitar l'oportunitat de fer projectes conjunts de música i dansa** i d'esforçar-nos per trobar els espais per donar més cabuda a aquests tipus de projectes.

També es desprèn de les entrevistes **la importància de ballar amb música en directe** i tocar per algú que balli i que puguem compartir espais i **enriquir-nos mútuament**, ja que convivim junts.

Fig. 35. Fotografia de l'actuació conjunta.

A continuació, algunes opinions de les persones de **dansa** que han participat en el projecte:

Taula 3: Recull d'opinions de les persones de dansa sobre fer un projecte que integri música i dansa.

Aroa Córdoba, coordinadora de dansa	<ul style="list-style-type: none"> «Molt interessant per tal que hi hagi aquesta interrelació entre el nostre alumnat i que es puguin enriquir els uns als altres amb les diferents activitats compartides i, a més, fan una intervenció final conjunta».
Laura Almenta, professora de dansa	<ul style="list-style-type: none"> «Moltes vegades els alumnes de dansa no acaben de saber què està sonant i quins instruments, així que poder ballar aquesta música en directe i veure qui està tocant, ajuda moltíssim».
Clàudia González, alumna de dansa clàssica	<ul style="list-style-type: none"> «Estàvem molt connectades amb la música perquè era en directe. A més, eren també noves danses amb música que no havíem experimentat mai i ha sigut molt bo i una molt bona experiència».
Marcos Marqueta, alumne de dansa clàssica	<ul style="list-style-type: none"> «El fet d'estar ballant amb música en directe i a la que no estem acostumats a ballar, ens ajuda a ser més versàtils i ens dona un pas a la realitat».

A continuació, algunes opinions de les persones de **música** que han participat en el projecte:

Taula 4: Recull d'opinions de les persones de música sobre fer un projecte que integri música i dansa.

Meritxell Gumà, coordinadora de música	<ul style="list-style-type: none"> «Ens ha de fer pensar que si tenim ganes de fer més coses així tot és possible i els projectes transversals ens enriqueixen mútuament i segueixen la línia que busquem com a centre».
Joan Valeriano, alumne de música	<ul style="list-style-type: none"> «Crec que en una escola com la nostra es podria explotar molt més, jo crec que es fa molt poc pel que podria ser. Pots treballar la part de música, la de dansa i, a més, la part conjunta».
Aina Vilaseca, alumna de música	<ul style="list-style-type: none"> «Com a músics, poder tocar amb nens i nenes que ballin al moment és molt gratificant, per a mi era la primera vegada i ho he viscut com una cosa molt bonica».
Nora Lorenzo, alumna de música	<ul style="list-style-type: none"> «Poques vegades fem projectes conjunts i crec que és molt interessant poder tocar i ballar amb els nostres companys».

Fig. 36. Fotografia de l'assaig general amb música i dansa.

A la tercera pregunta, sobre la **valoració del resultat final**, la gent entrevistada ha valorat que el resultat de l'actuació va ser molt bo. Va ser un concert obert a tothom i gràcies a això va venir molta gent a escoltar i a veure l'espectacle. També, **les valoracions del públic han estat totes molt positives i satisfactòries**. S'ha valorat molt positivament el fet que **l'alumnat implicat estava molt entregat** en la mostra i que es va aconseguir ajuntar a docents de l'ESO i Batxillerat, docents de música i de dansa i alumnes que no participaven en el projecte dins de l'horari escolar per veure un projecte dels companys i companyes, tant de música com de dansa.

Fig. 37. Fotografia de la mostra final conjunta.

Això poques vegades més havia passat al centre, tal com explica la **directora Montserrat Guri**: «Quan va acabar, vaig pensar: la Laia ha aconseguit una cosa que jo no he aconseguit. Ha aconseguit un projecte en què dansa i música es parlin, que tothom ho hagi fet content i que tot l'alumnat, professorat i equip directiu que estaven d'espectadors estaven emocionats i riallers. Fa tant de temps que perseguim que música i dansa facin coses juntes (que se'n fan, però poques) que aquell dia va ser una satisfacció poder veure que és possible i que tothom que ho vèiem i en gaudíem n'estàvem contents, o sigui que és un tret de sortida».

La Meritxell Gumà, coordinadora de música, explica que **el resultat final va complir amb totes les expectatives** que tenien sobre aquest projecte i puntualitza el següent:

- Demostrar que es pot fer música tradicional amb qualsevol instrument que no cal que sigui el típicament tradicional de Catalunya.
- Demostrar que es poden fer coses integrant música i dansa.

Des de l'àrea de dansa, la **coordinadora Aroa Córdoba** explica que «va ser molt agradable. Hi havia gent que no estava assabentada del tot i va ser una magnífica sorpresa, estava tothom molt content i va ser genial poder gaudir d'aquesta actuació».

Fig. 38. Fotografia de la mostra final conjunta.

La quarta pregunta, que pretenia recollir les opinions sobre si pensaven que el **projecte podria tenir continuïtat en el futur**, ha estat contestada al 100% amb un **SÍ**. Tal i com es pot veure visualment en aquest gràfic:

Gràfic 28: Resultat de les opinions sobre la continuïtat.

La gent entrevistada ha mencionat també aspectes a millorar, juntament amb les propostes de **continuïtat** per incloure en el **currículum de música** la música tradicional, com ara:

- Seqüenciar-ho de manera més tranquil·la i no només durant unes setmanes.
- Que quedés instal·lada com una activitat de trimestre o quadrimestre.
- Que no vagi tot tan ràpid i així poder aprofundir més i tenir més sessions per a treballar conjuntament música i dansa.
- Fer una assignatura o un projecte anual com es fa amb altres estils de música.
- Que sigués un projecte on tothom pogués participar, no només unes quantes persones.
- Tenir una agrupació estable i treballar en aquesta peces per acompanyar a dansa.

Mencionar també que, gràcies a aquesta activitat, els alumnes han fet música tradicional amb els seus instruments (com el violí, la trompa, el fagot, etc.), cosa que no es fa normalment a l'institut, han pogut treballar juntament amb una gralla i, a més, en Perot Rigau, alumne de trombó del centre, s'ha pogut introduir en el fiscorn, un **instrument de la música tradicional catalana**. En Perot Rigau explica: «Jo he tocat el fiscorn, sent trombonista, i seria molt necessari que hi hagués una assignatura on poguéssim tocar aquests instruments tradicionals de la família del nostre i interpretar música tradicional, ja que és molt interessant». També a la llarga es podrien introduir d'altres

instruments a part del fiscorn, com la gralla, el flabiol, que ja es va comentar amb el professor de flauta de bec, en Jordi Arcos, l'acordió diatònic, el sac de gemecs o la tarota, instruments tradicionals que estan emparentats amb alguns dels instruments que es toquen al centre.

Per deixar constància del treball fet, s'han editat uns vídeos de les actuacions finals de cada peça treballada. A més, s'ha fet un vídeo promocional per fer arribar el projecte a més centres artístics i per fer difusió a les xarxes socials.

Aquí l'enllaç i el codi QR de la carpeta on estan tots els vídeos:

<https://www.dropbox.com/sh/jfue2v53la3d8ki/AACvBcF3X7iG6yWeSTGIK6Hsa?dl=0>

CODI QR de la carpeta amb els vídeos.

5. CONCLUSIONS

Un cop finalitzat aquest treball de recerca, puc dir que estic molt contenta amb els resultats que s'han obtingut i amb l'acollida que ha tingut el projecte de música tradicional. He aconseguit, gràcies a la participació de molta gent, l'objectiu que em proposava, divulgar i promoure la música d'arrel entre la gent jove de l'IEA Oriol Martorell, un institut amb el Grau Professional de música i dansa integrat.

L'enquesta feta a part de l'alumnat del centre sobre la música tradicional m'ha permès comprovar el poc coneixement que tenien d'aquest tipus de música i justificar que hi ha una falta de divulgació d'aquest gènere en el Grau Professional de música i entre l'alumnat.

Gràcies al concert didàctic que he pogut dissenyar, portat pel grup de Mini Strils de l'Escola de Música-Centre de les Arts de l'Hospitalet, del qual formo part, l'alumnat ha obtingut molta més informació sobre què és la música d'arrel de casa nostra i s'ha pogut familiaritzar una mica més amb aquest tipus de música. Això s'ha comprovat a través dels resultats positius de l'enquesta posterior al concert. Per tant, l'objectiu de divulgar aquest tipus de música al centre s'ha complert plenament.

I per poder promoure la música d'arrel tradicional entre el jovent de l'institut, la creació del projecte dels Ministrils de l'OM ha estat un èxit. Amb la creació d'aquesta formació de Ministrils i tot el treball fet de forma conjunta amb l'assignatura de dansa tradicional de 3r d'ESO, s'ha aconseguit que els alumnes de música tinguin un espai on tocar música tradicional i fer-la arribar, a través d'un concert, a molta més gent, tant a docents com a alumnes.

Aquesta mostra, duta a terme el 27 d'octubre de 2021, ha sigut molt bonica ja que, a part de promoure la música tradicional al nostre centre, ha aconseguit apropar les dues especialitats de música i dansa que, malgrat convivim junts músics i ballarins, no tenim contacte a l'hora de fer art conjuntament. L'alumnat de música ha pogut tocar per a algú que ballava en directe i els ballarins i ballarines han pogut ballar danses de casa nostra amb música tocada pels seus companys músics, fet que no passa massa sovint a l'IEA Oriol Martorell.

A més, amb el vídeo promocional, compartit a les xarxes socials i a la pàgina web del centre, s'ha aconseguit fer arribar a altres persones i entitats aquest projecte i mostrar la possibilitat de fer molta més música d'arrel als conservatoris de Grau Professional.

Així doncs, amb aquest projecte crec que he pogut aportar el meu granet de sorra, amb l'ajuda de moltíssimes persones, en la divulgació i promoció de la música d'arrel tradicional catalana i en fer que es conegui i es valori molt més entre la gent jove i en els ensenyaments artístics professionals.

6. DIFUSIÓ DEL PROJECTE

Per tal de fer arribar la proposta del projecte d'integrar la música d'arrel a conservatoris i centres on s'imparteixen estudis de música i a un públic molt més ampli, s'han dut a terme un seguit de passos:

- Fer un vídeo resum i promocional del projecte conjunt dels Ministrils de l'OM amb dansa tradicional i difondre'l per les diferents xarxes socials del centre:

Enllaç del vídeo promocional:

<https://www.dropbox.com/s/4u1yied1a9zrlmp/TR-LA%20M%C3%9ASICA%20D%27ARREL%20A%20L%27IEA%20ORIOL%20MARTORELL.mp4?dl=0>¹⁰⁸

Fig. 39. Publicació al canal de *YouTube* del centre.

Fig. 40. Publicació a l'*Instagram* del centre.

Fig. 41. Publicació al *Twitter* del centre.

Fig. 42. Publicació al *Facebook* del centre.

¹⁰⁸ Veure el codi QR de la carpeta amb els vídeos a la pàgina 76.

- Escriure un article a la pàgina web del centre (<https://agora.xtec.cat/ieaoriolmartorell/>) per explicar el procés del projecte i què s'ha fet:

Enllaç i codi QR de l'entrada de l'article:
«La música d'arrel tradicional entra al centre»:

<https://agora.xtec.cat/ieaoriolmartorell/general/la-musica-darrel-tradicional-entra-al-centre/>

La música d'arrel tradicional entra al centre

coordinaciomusica 04/11/21

La música d'arrel tradicional entra al centre de la mà dels Ministrils de l'OM, format per alumnes de Batxiller juntament amb els de dansa tradicional de 3r d'ESO, dintre el projecte de Treball de Recerca (TdR) de Bat ha realitzat l'alumna del centre Laia Glúck.

Aquest projecte que ha dut a terme l'alumna de batxillerat, Laia Glúck, aquests últims mesos, s'endinsa en el món de la música tradici integrant-la als centres del grau professional de música. Un Treball de Recerca que pretén integrar la música d'arrel tradicional al centre d'aquest gènere entre els ensenyaments artístics professionals i fer-la visible a les generacions més joves.

"La intenció és fer arribar a les generacions més joves la música d'arrel tradicional i donar-li una visibilitat molt més gran dintre els ensenyaments de grau professional". Laia Glúck.

Per fer-ho possible, es va crear una formació de Ministrils i es va proposar participar al departament de dansa tradicional, realitzant un projecte integrat de música i dansa en el qual es va poder treballar diferents danses del repertori tradicional.

Aquest treball s'ha realitzat amb la col·laboració d'alumnes i professorat del centre, tant de dansa com de música, integrant els ensenyaments artístics del nostre centre.

El grup de Ministrils estava integrat per alumnes de batxillerat de diferents especialitats, entre les quals hi va haver la participació dels Anna Balcells, violí; Joan Valeriano, trompa; Elsa Armengou, trompeta; Lola Poñaranda, saxòfon; Aina Vilaseca, fagot; Perol Rigau, fi Figaró, contrabaix; juntament amb percusionistes convidats per a l'ocasió, Jordi Barbet (Karré) i Ismael Glúck.

Pel que fa a la dansa tradicional, van ser els alumnes de dansa de 3r d'ESO, que es van encarregar de la coreografia i el ball de les diferents danses que es van interpretar.

Aquest treball ha estat tutoritzat pels professors del centre: Jordi Gómez, professor de trombó, i Laura Almenta, professora de dansa tradicional, juntament amb la tutora del TdR i professora de violí, Marina Mazzón.

Ve ser molt enriquidor poder treballar els dos àmbits junts i esperem que tingui continuïtat als propers cursos. Una feina molt bonica!

Assaig de dansa

Ministrils de l'OM

Preparados per ballar

Ballant les danses tradicionals

Rollana

Preparats pel concert

Fig. 43. Article a la pàgina web del centre.

També, des de l'Escola de Música-Centre de les Arts de l'Hospitalet, on soc alumna de gralla, han compartit per les seves diferents xarxes el projecte fet:

Fig. 44. Publicació al *Twitter* de l'EMMCA.

Fig. 45. Publicació a l'*Instagram* de l'EMMCA.

A banda de la divulgació externa, a l'institut també s'ha fet, dies previs al concert, una promoció de l'actuació duta a terme. S'han penjat cartells per l'institut i els tutors de cada classe ho han dit als seus alumnes:

Fig. 46. Publicació a l'*Instagram* del centre.

A més, també s'ha proposat des de la coordinació de dansa que es faci la mateixa actuació, innovant amb altres danses, per a la Mostra de Dansa del centre que es farà al febrer a l'Auditori de Cornellà de Llobregat. Així que es repetirà el projecte.

7. PROPOSTES DE FUTUR

A mesura que he anat fent el treball i parlant amb persones que lluiten cada dia per fer que perduri la cultura popular i la música tradicional, m'he adonat de la importància d'aportar el que es pugui des d'on es pugui per continuar el treball que van fer i que estan fent moltes persones per tal de mantenir viva la música de les nostres arrels. Per tant, per tal de seguir aportant petits «granets de sorra», es podria fer extensiva aquesta feina de divulgació, feta amb el grup de Mini Strils de l'EMMCA, en altres centres, ja siguin conservatoris de Grau Professional, escoles de música, escoles de primària o instituts. També, per tal de fer arribar aquest gènere a altres joves músics es podria portar el projecte de Ministrils, fet a l'IEA Oriol Martorell, a altres conservatoris de música per tal de visibilitzar que es pot fer dins el Grau Professional.

Per poder millorar el projecte dins el centre IEA Oriol Martorell, agafant les propostes que s'han fet des de les persones de música i de dansa, es podria revisar la temporització del projecte i fer-lo anualment, ja sigui dins una assignatura regular o dins un projecte puntual i que tot l'alumnat tingués l'oportunitat de gaudir-lo.

I com a últim incís, proposar que uns estudis tan potents com els professionals de música a l'IEA Oriol Martorell, crec que haurien d'oferir l'oportunitat de cursar-hi amb tots els instruments de la música tradicional catalana, o, si més no, els que després sí que es poden cursar al Grau Superior. Per tant, es podria promoure una iniciativa per introduir l'especialitat de música tradicional al centre.

BIBLIOGRAFIA

- ANDORRÀ I BRUCH, Roger. (2018). *El ball de gralles a Catalunya* [Treball de fi de grau]. Escola Superior de Música de Catalunya.
- AYATS, J., CANYELLES, E., RAMIÓ, C., CRESPI, F., GALBIS, V., MOLL, M.A. i MOLL, X. (2001). *Història de la Música Catalana, Valenciana i Balear. Música popular i tradicional*, Barcelona. Edicions 62.
- AYATS I ABEYÀ, Jaume. «La cobla de tres quartans i el fructífer invent de la tradició». *Caramella: Revista de música i cultura popular*, 2007. Núm. 17, p. 84-91.
- AYATS I ABEYÀ, Jaume. «Las canciones “olvidadas” en los cancioneros de Catalunya: cómo se construyen las canciones de la nación imaginada». *Jentilbaratz: cuadernos de folklore*, 2010. Núm. 12, p. 83-94.
- BALLÚS I CASÒLIVA, Glòria. «La malaltia en les cançons populars». *Gimbernat: Revista d'Història de la Medicina i de les Ciències de la Salut*, 2008. Vol. 49, p. 65-79.
- BARGALLÓ BADIA, Josep. «Notas sobre la jota catalana». *Narria: Estudios de artes y costumbres populares*, 1992. Núm. 57-58, p. 51-56.
- CAPMANY, Aureli. (2018). *Calendari de llegendes, costums i festes tradicionals catalanes. De gener a juny*, La Bisbal d'Empordà. Edicions Sidilà.
- CARBÓ I MARTORELL, Amadeu. (2020). *CORPUS. La festa de les festes*, Barcelona. Edicions Morera.
- CENTRE DE PROMOCIÓ DE LA CULTURA POPULAR I TRADICIONAL CATALANA. «Catalunya, terra de festa i tradició». Generalitat de Catalunya.
- CORDOMÍ, Xavier. «Bestiari Barceloní, Figures, Músiques i Balls». *Caramella: Revista de música i cultura popular*, 1999. Núm. 1, p. 62-63.
- CRIVILLÉ I BARGALLÓ, J. i VILAR I HERMS, R. «La Fonoteca de Música Tradicional Catalana com a eina per conservar i difondre el patrimoni etnomusical: formació, classificació i difusió del fons sonor» a *Revista Catalana d'Arxivística*, 1993. Núm 7, p. 135-169.
- CRIVILLÉ I BARGALLÓ, J. i VILAR I HERMS, R. «La Fonoteca de Música Tradicional Catalana com a eina per conservar i difondre el patrimoni etnomusical. La música tradicional com a patrimoni cultural». *Revista d'etnologia de Catalunya*, 1993. Núm. 3, p. 80-87.
- FONT I PI, Mercè. «La Nova Cançó, la veu d'un poble; aquí, el nostre». *Llibre de la Festa Major de Torroella de Montgrí*, 2010, p. 79-85.
- GARCIA, A., BORRÀS, J., PELLISA, J., DOLCET, J. i MAS, C. (2009). *Dansa i música. Barcelona 1700*, Barcelona. Ajuntament de Barcelona.

- GRAU, Jan. «L'havanera». *L'Erol: Revista Cultural del Berguedà*, 1998. Núm. 58, p. 28-30.
- HOBBSAWM, E. y RANGER, T. (1983). *La invención de la tradición*, Cambridge. Editorial Crítica.
- JORDÀ I ÀLVAREZ, Ivó. (2015). *Fitxa tècnica de la gralla. Per conèixer i entendre l'instrument*. Editorial pasionporloslibros.
- LIZANDRA, Pep. «La música i les danses d'arrel: passat i present». *El Patrimoni Festiu del Pirineu 10es Trobades Culturals Pirinenques*, 2014. Núm. 10, p. 121-124.
- MACAYA I RUIZ, Albert. «La música dels gegants». *Lo Floc*, 1986. Núm. 78, p. 10-11.
- MAYOL I PUENTES, J.M. i PUJOL I SUBIRÀ, M.A. (2011). *Requetetxec. Descobrim els instruments i grups instrumentals dels Països Catalans. Llibre del mestre*. Generalitat de Catalunya.
- MIRÓ BALDRICH, Ramon. «Els entremesos de Corpus a la tardor medieval». *Revista d'etnologia de Catalunya*, 1999. Núm. 14, p. 122-31.
- ORRIOLS, Xavier. «La tarota». *Caramella: Revista de música i cultura popular*, 2004. Núm. 11, p. 78-79.
- P. MERRIAM, Alan. (1964). *The Anthropology of Music*, Illinois. Northwestern University Press.
- PRATS CANALS, Llorenç. (2020). *Artificis culturals. Tradició, patrimoni, turisme. Estudis d'Antropologia Social i Cultural*. Edicions de la Universitat de Barcelona, Barcelona.
- PUJOL I SUBIRÀ, M. A. (2017). *L'Ensenyament i l'Aprenentatge de la Música Tradicional i Popular a Catalunya: una anàlisi Pedagògica i Psicosocial* [Tesi doctoral]. Universitat de Barcelona.
- RIERA VIVES, Ferran. (2019). *Inventari. La música folk als Països Catalans, del franquisme al Tradicionàrius*, Lleida. Pagès editors.
- VILARRÚBIAS, Daniel. (2017). *El foc del seguici. Diables festius i bestiari de foc, dels orígens al 1936*, Barcelona. Ajuntament de Barcelona.

WEBGRAFIA

- *Acordió diatònic, Cultura Popular. Ajuntament de Barcelona.* (s.d). Disponible a: <<https://www.barcelona.cat/culturapopular/ca/festes-i-tradicions/personatges-i-elements-festius/acordio-diatonic>>. [Consulta: 11 abril 2021].
- *Acordió | enciclopèdia.cat.* (s.d). Disponible a: <<https://www.enciclopedia.cat/ec-gem-221.xml>>. [Consulta: 11 abril 2021].
- *Associació Aula de Sons.* (s.d). Disponible a: <<https://www.auladesons.cat/>>. [Consulta: 16 octubre 2021].
- *Auca | enciclopèdia.cat.* (s.d). Disponible a: <<https://www.enciclopedia.cat/ec-gec-0081851.xml>>. [Consulta: 6 abril 2021].
- *Ball pla | enciclopèdia.cat.* (s.d). Disponible a: <<https://www.enciclopedia.cat/ec-gec-0162056.xml>>. [Consulta: 20 abril 2021].
- *Bestiari, Cultura Popular. Ajuntament de Barcelona.* (s.d). Disponible a: <<https://www.barcelona.cat/culturapopular/ca/ambits-festius/imatgeria-festiva/bestiari>>. [Consulta: 27 abril 2021].
- *Bordó | enciclopèdia.cat.* (s.d). Disponible a: <<https://www.enciclopedia.cat/ec-gdlc-e00020511.xml>>. [Consulta: 14 abril 2021].
- *Centre Artesà Tradicionàrius.* (s.d). Disponible a: <<http://www.tradicionarius.cat/>>. [Consulta: 1 maig 2021].
- *Centre Autoritzat d'Ensenyaments Artístics Professionals de Música de Palafrugell. L'Energia.* (s.d). Disponible a: <<https://www.escolademusica.com/>>. [Consulta: 1 maig 2021]

- *Conservatori de Música de Cervera*. (s.d). Disponible a:
<<http://portals.ddl.net/gestio4/ajuntament-de-cervera/conservatori-profession-al-i-escola-de-musica-de-cervera>>. [Consulta: 1 maig 2021].
- *Conservatori de Música Isaac Albéniz de la Diputació de Girona*. (s.d). Disponible a:
<<http://www.cmg.cat/>>. [Consulta: 1 maig 2021].
- *Conservatori Municipal de Música de Barcelona*. (s.d). Disponible a:
<<https://ajuntament.barcelona.cat/conservatori/ca>>. [Consulta: 1 maig 2021].
- *Construccions humanes, Cultura Popular. Ajuntament de Barcelona*. (s.d).
Disponible a:
<<https://www.barcelona.cat/culturapopular/ca/ambits-festius/construccions-humanes>>. [Consulta: 28 abril 2021].
- *Corranda | enciclopèdia.cat*. (s.d). Disponible a:
<<https://www.enciclopedia.cat/ec-gec-0226287.xml>>. [Consulta: 16 abril 2021].
- *Els divendres a la plaça del Rei*. (s.d). Disponible a:
<<http://www.divendresrei.cat/>>. [Consulta: 25 abril 2021].
- *Els instruments de la cobla. Cobla La Principal de Terrassa*. (s.d.). Disponible a:
<<http://principaldeterrassa.cat/instruments>>. [Consulta: 8 abril 2021].
- *Escola Conservatori Municipal de Música d'Igualada*. (s.d). Disponible a:
<<http://www.ecmmigualada.cat/>>. [Consulta: 1 maig 2021].
- *Escola d'Arts en Viu*. (s.d). Disponible a:
<<https://www.elprat.cat/cultura/escola-arts-en-viu>>. [Consulta: 1 maig 2021].
- *Escola de Grallers de Molins de Rei*. (s.d). Disponible a:
<<https://sites.google.com/site/grallersdemolins/l-escola-de-grallers>>.
[Consulta: 1 maig 2021].

- *Escola de Música Tradicional de Sant Cugat.* (s.d). Disponible a: <<http://www.emtsc.cat/>>. [Consulta: 1 maig 2021].
- *Escola i Conservatori Municipal de Música de Vilanova i la Geltrú.* (s.d). Disponible a: <<https://www.ecmmvilanova.cat/>>. [Consulta: 1 maig 2021].
- *Escola Municipal de Música-Centre de les Arts de l'Hospitalet.* (s.d). Disponible a: <<http://www.centredelesarts-h.cat/>>. [Consulta: 1 maig 2021].
- *Escola Municipal de Música Eixample, Joan Manuel Serrat.* (s.d). Disponible a: <<https://ajuntament.barcelona.cat/escolesmusica/ca/emmeixample>>. [Consulta 1 maig 2021].
- *Escola Superior de Música de Catalunya.* (s.d). Disponible a: <<http://www.esmuc.cat>>. [Consulta: 1 maig 2021].
- *Espai Municipal de les Arts d'Esplugues.* (s.d). Disponible a: <<http://www.espaidelesarts.esplugues.cat/musica/>>. [Consulta: 1 maig 2021].
- *Festes i tradicions per època de l'any, Cultura Popular. Ajuntament de Barcelona.* (s.d). Disponible a: <<https://www.barcelona.cat/culturapopular/ca/festes-i-tradicions/festes-i-tradicions-epoca-de-lany?term-id=7>>. [Consulta: 29 abril 2021].
- *Fiscorn, Cultura Popular. Ajuntament de Barcelona.* (s.d). Disponible a: <<https://www.barcelona.cat/culturapopular/ca/festes-i-tradicions/personatges-i-elements-festius/fiscorn>>. [Consulta: 10 abril 2021].
- *Fiscorn | enciclopèdia.cat.* (s.d). Disponible a: <<https://www.enciclopedia.cat/ec-gec-0109127.xml>>. [Consulta: 10 abril 2021].
- *Flabiol, Cultura Popular. Ajuntament de Barcelona.* (s.d). Disponible a: <<https://www.barcelona.cat/culturapopular/ca/festes-i-tradicions/personatges-i-elements-festius/flabiol>>. [Consulta: 9 abril 2021].

- *Flabiol* | *enciclopèdia.cat*. (s.d). Disponible a:
<<https://www.enciclopedia.cat/ec-gec-0109282.xml>>. [Consulta: 9 abril 2021].
- *Història de la muixeranga. La Muixeranga d'Algemesí*. (s.d.). Disponible a:
<<http://www.muixeranga.net/historia-de-la-muixeranga>>. [Consulta: 28 abril 2021].
- Jordà, Ivó. (2013, maig 27). *Conjunts tradicionals dels Països Catalans. És Mediterrani*. Disponible a:
<<https://esmediterrani.info/2013/05/27/algunes-formacions-musicals-tradicionals-dels-paisos-catalans>>. [Consulta: 16 abril 2021].
- *Jota* | *enciclopèdia.cat*. (s.d). Disponible a:
<<https://www.enciclopedia.cat/ec-gec-0118282.xml>>. [Consulta: 19 abril 2021].
- *La institució del Corpus a Barcelona al Llibre del Consell* (2020, juny 08). *Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona*. Disponible a:
<<https://ajuntament.barcelona.cat/arxiunicipal/arxiuhistoric/ca/document-del-mes/la-institucio-del-corpus-barcelona-al-libre-del-consell>>. [Consulta: 6 abril 2021].
- *La Renaixença* | *enciclopèdia.cat*. (s.d). Disponible a:
<<https://www.enciclopedia.cat/ec-gec-0054881.xml>>. [Consulta: 8 maig 2021].
- *Masurca* | *enciclopèdia.cat*. (s.d). Disponible a:
<<https://www.enciclopedia.cat/ec-gdlc-e00086729.xml>>. [Consulta: 22 abril 2021].
- *Més de 600 anys d'història. La Patum*. (s.d). Disponible a:
<<http://www.lapatum.cat/ca/historia>>. [Consulta: 7 abril 2021].
- *Nans i capgrossos, Cultura Popular. Ajuntament de Barcelona*. (s.d). Disponible a:
<<https://www.barcelona.cat/culturapopular/ca/ambits-festius/imatgeria-festiva/nans-i-capgrossos>>. [Consulta: 25 abril 2021].

- *Nova Cançó* | *enciclopèdia.cat*. (s.d). Disponible a:
<<https://www.enciclopedia.cat/ec-gec-0046470.xml>>. [Consulta: 10 maig 2021].
- *Pasdoble* | *enciclopèdia.cat*. (s.d). Disponible a:
<<https://www.enciclopedia.cat/ec-gec-0129996.xml>>. [Consulta: 19 abril 2021].
- *Pla d'estudis. Conservatori Municipal de Música de Barcelona*. (s.d). Disponible a:
<<https://ajuntament.barcelona.cat/conservatori/ca/pla-destudis>>. [Consulta: 1 maig 2021].
- *Polca* | *enciclopèdia.cat*. (s.d). Disponible a:
<<https://www.enciclopedia.cat/ec-gec-0133064.xml>>. [Consulta: 20 abril 2021].
- Reixach Jofre, Quim. (2017, gener 09). *Corrandes. Són ja un mite del passat? És Mediterrani*. Disponible a:
<<https://esmediterrani.info/2017/01/09/corrandes-son-ja-un-mite-del-passat/>>. [Consulta: 16 abril 2021].
- Rojo, Denis i Ventosa, Xavier. (2016, abril 15). *Al voltant del pasdoble. És Mediterrani*. Disponible a:
<<https://esmediterrani.info/2016/04/15/al-voltant-del-pasdoble/>>. [Consulta: 19 abril 2021].
- *Sac de gemecs. Sans Luthier*. (s.d). Disponible a:
<<https://www.sansluthier.net/ca/instruments-vent/cornamuses/cornamuses-catalanes/sac-de-gemecs>>. [Consulta: 10 abril 2021].
- *Sardana* | *enciclopèdia.cat*. (s.d). Disponible a:
<<https://www.enciclopedia.cat/ec-gec-0141205.xml>>. [Consulta: 15 abril 2021].
- *Sardanes, Cultura Popular. Ajuntament de Barcelona*. (s.d). Disponible a:
<<https://www.barcelona.cat/culturapopular/ca/ambits-festius/dansa/sardanes>>. [Consulta: 15 abril 2021].

- *Tamborí* | *enciclopèdia.cat*. (s.d). Disponible a:
<<https://www.enciclopedia.cat/ec-gem-127.xml>>. [Consulta: 12 abril 2021].
- *Tarantel·la* | *enciclopèdia.cat*. (s.d). Disponible a:
<<https://www.enciclopedia.cat/ec-gec-0145074.xml>>. [Consulta: 22 abril 2021].
- *Tarantela* | *Real Academia Española*. (s.d). Disponible a:
<<https://dle.rae.es/tarantela>>. [Consulta: 22 abril 2021].
- *Tarota seca. Sans Luthier*. (s.d). Disponible a:
<<https://www.sansluthier.net/ca/oboes-tradicionales-cat/oboes-tenor/tarota-s-eca>>. [Consulta: 8 abril 2021].
- *Tenora* | *enciclopèdia.cat*.(s.d). Disponible a:
<<https://www.enciclopedia.cat/ec-gec-0145584.xml>>. [Consulta: 8 abril 2021].
- *Tenora* | *enciclopèdia.cat*. (s.d). Disponible a:
<<https://www.enciclopedia.cat/ec-gem-271.xml>>. [Consulta: 8 abril 2021].
- *Tible* | *enciclopèdia.cat*. (s.d). Disponible a:
<<https://www.enciclopedia.cat/ec-gec-0146256.xml>>. [Consulta: 9 abril 2021].
- *Xotis* | *enciclopèdia.cat*. (s.d). Disponible a:
<<https://www.enciclopedia.cat/ec-gec-0146256.xml>>. [Consulta: 21 abril 2021].

ANNEXOS

ANNEX A: Entrevista a Jordi Barbet, *Kami*

- **Com a musicòleg, percussionista, professor.... com definiries els conceptes que utilitzem per denominar la música tradicional, popular, folk, d'arrel...?**

Em preguntes quines diferències hi ha entre els diferents conceptes, precisament, perquè no està clar. El motiu principal és que no sempre volem dir el mateix, i no sempre es distingeix bé què volen dir de què volem dir quan utilitzem els conceptes. A banda que tots utilitzen paraules ja d'entrada ambigües.

Música popular: El que vol dir la paraula ja ho tindràs clar. Popular ve de *popularis*, que és refereix al "poble". És a dir, que ens referim a la música del poble, però en quin sentit? De vegades s'ha utilitzat com a contraposició a "música culta", en el sentit que hi hauria una música elevada, de les elits, i una música "del poble". Ja et pots imaginar què opino d'aquesta distinció, però ha existit i encara hi ha gent que ho utilitza. Hi ha el problema que sovint la música "popular" acaba essent tot allò que no és música clàssica -des del punt de vista eurocèntric- i per tant música popular és Sol Solet, la Rosalia, Pink Floyd i el tango. Un calaix de sastre, vaja. Ara bé, de vegades hi ha dos usos més restrictius del terme:

- **Música popular com a consumida massivament.** És a dir, aquella que forma part d'un mercat massiu, que es distribueix comercialment i que arriba al públic en general, relacionada amb la indústria, etc. Aquest ús és el que amb els anys va generar el concepte de música pop, i torna a tenir un deix classista, atès que no considera que el cànon clàssic sigui popular, tot i que és consumit massivament de la mateixa manera. Al final el que es jutja és la qualitat, que se suposa més baixa en un cas que en l'altre, i la intenció, que un cas seria l'art i en l'altre un producte. Evidentment, la diferència no té gaire sentit, però aquí està.
- **Música popular com a identificativa d'un poble en concret.** Aquesta crec que és la que t'interessa. Aquí la paraula "popular" deriva d'una idea molt concreta de "poble" (com a nació o comunitat, no com a lloc geogràfic) creada durant el Romanticisme, quan es comença a considerar que cada

"poble/nació/comunitat" té una essència pròpia que l'identifica com a tal. En el seu moment es va començar a considerar la llengua i la cançó com a part fonamental de l'essència de cada poble, i per tant es va estendre molt la idea d'una "cançó popular" en aquest sentit. Actualment el concepte de "música popular" en aquest sentit gairebé no s'utilitza, però en l'àmbit que ens movem nosaltres se'n fa de vegades un ús per extensió. Utilitzem de vegades el concepte de "cultura popular" -que és un concepte igual d'ambigu- per parlar de certs costums lligats a la idea de tradició, i de vegades de retruc parlem de "música popular" per referir-nos a les músiques que s'hi relacionen.

En tot cas, el problema del concepte de "popular" és que, volent dir tantes coses, acaba per no voler dir ben bé res.

Música folk: Quan apareix durant el Romanticisme aquesta idea de "poble" en un sentit essencialista es parla de *Volk*, que vol dir exactament això, "poble", en alemany, perquè el màxim ideòleg d'aquesta concepció va ser Herder, que era d'allà. La paraula passa a ser utilitzada com a arrel, i per tant es passa a parlar de folklore, de rituals folklòrics i, sobretot en l'àmbit anglosaxó, de música folk. És a dir, "música popular" i "música folk" volen dir, en realitat, el mateix, però en canvia l'ús que en fem.

Aquí el concepte de música folk s'hereta sobretot dels Estats Units, perquè cap al final de la dictadura hi ha molt emmirallament en figures com Bob Dylan, Joan Baez, Pete Seeger, etc., amb molta cançó i, sobretot, un rerefons ideològic concret. És per això que el Tradicionàrius és "festival folk", perquè llavors -a principis dels noranta- la relació encara és molt clara. De vegades quan sentim parlar de folk encara ens ve al cap una imatge més de cantar amb guitarreta i en anglès, i és precisament per això, però en certs àmbits i moments la diferència no és tant clara.

Música ètnica: No em puc estar de parlar-te també d'aquest concepte, perquè és clau per entendre com quant de delicat és el tema. "Ètnic" ve d'*ethnos*, que vol dir... redoble de tambors... "poble" o "nació", també. És a dir, altre cop la paraula vol dir exactament el mateix, amb el problema que aquí ja ens trobem amb problemes ideològics més grossos, perquè parlem de música ètnica, és a dir, identificativa d'un poble, per parlar de les músiques dels altres, quan en realitat totes les músiques són ètniques: les músiques dels casaments senegalesos, el blues, la sardana i Wagner. Però aquí, a més, hi veiem un ús

molt racialitzant, perquè si ens referim a una música de Noruega en direm tradicional noruega, potser fins i tot folk noruec, però rarament parlarem de música ètnica. Sí que ho utilitzem per exemple per parlar de músiques com l'afoxé brasiler o els tambors del rei de Costa d'Ivori. En aquests casos parlem de música ètnica, i rarament de música tradicional brasilera o africana. És a dir, existeix un judici de valor que posa la tradició de l'autoanomenat Occident per davant de la dels altres; hi ha La Música i hi ha allò que fan allà.

Música tradicional: Ja hi hem arribat. El terme ve de *traditio*, que vol dir "transmissió". És a dir, la tradició és allò que es transmet, que això ja estava clar; el problema són les fronteres. Normalment s'entén que és "tradicional" allò que es transmet d'una generació a una altra i que, per tant, perviu en el temps. També se li suposa certa connexió amb la transmissió oral, i de vegades es diferencia entre la música de transmissió escrita i la de transmissió oral. Ara bé, aquesta diferència és un cul si la volem fer servir com a criteri, perquè llavors el que escrivim ja no és tradicional i res té sentit. De vegades també es pressuposa que la música tradicional és anònima, però aquest criteri, com saps, tampoc és sempre funcional, i considerem tradicionals moltes coses que tenen autor conegut. Alhora, la transmissió d'una generació a una altra no sempre és un criteri, tampoc, perquè quan es recupera una peça se li diu tradicional i està clar que la transmissió s'ha perdut. Però, el que és més, de vegades fem una peça nova i li diem tradicional, que ja és surrealista.

Al final, opino que molts cops els criteris són d'ús -diem tradicional a allò que es toca en àmbits lligats a la idea de tradició, com en una colla gegantera-, d'instrumentació -diem tradicional si ho toca una gralla o un sac- o estètics -diem tradicional si ens "sona" a tradicional, a antic i a "nostre". Prova d'això és que quan parlem de música tradicional pensem en *El Gener* o en *l'Hereu Riera*, però rarament en coses que compleixen perfectament els paràmetres de tradicionalitat que semblen lògics: *Sol Solet*, *l'Himne del Barça* o "Franco, Franco, que tiene el culo blanco".

Música d'arrel: Com pots veure, tots els conceptes anteriors són completament disfuncionals; porten molts problemes i sempre s'acaben contradient a si mateixos. M'imagino que és per això que s'han provat de trobar nous "palabrejós", com quan a principis de segle -d'aquest segle- va començar a rodar el concepte de música "d'arrel tradicional", avui sovint resumit en "d'arrel". El motiu és clar: molta gent estava fent, en

nom de la "música tradicional", repertori nou i original, i això era un contrasentit. O no, però com a mínim ho semblava. Llavors es diu que el que es fa és d'arrel tradicional, perquè s'utilitza algun instrument considerat tradicional, s'emulen certes sonoritats, es barregen lletres actuals amb cançó recuperada, etc. Vaja, que és una bona coartada intel·lectual per al que s'estava fent sense que et puguin dir que "això no és tradicional". L'únic problema d'aquest concepte és que condueix als mateixos atzucacs. Si no queda clar què és tradicional tampoc ho està, evidentment, què és d'arrel tradicional. Però és més, en eixamplar el concepte s'absurditza a si mateix: hi ha alguna música que no tingui una arrel tradicional?

Al final, el problema de tots aquests termes és l'ambigüitat. De voler dir tant, no volen dir res. I a això se li suma que en la nostra societat fem una associació clara entre allò que considerem tradicional i una visió molt concreta i restrictiva de la catalanitat que desdibuixa completament el mapa, però això ja és un altre tema.

Fotografia amb Jordi Barbet, *Kami*, i Eduard Casals.

ANNEX B: Correu escrit al cap d'estudis del Conservatori Municipal de Música de Barcelona i la seva resposta

Bon dia,

Soc la Laia Glück, alumna de 5è de grau professional de l'IEA Oriol Martorell.

Us escric perquè estic realitzant el meu Treball de Recerca sobre la música tradicional i els joves. L'objectiu general és incorporar d'alguna manera aquesta especialitat al currículum del centre, ja que no s'ofereix.

Per això, agrairia molt si fos possible que em diguéssiu quants alumnes hi ha de l'especialitat de tradicional al vostre centre, i quants alumnes en total té el Bruc. Em seria de gran ajuda!

Moltíssimes gràcies per la vostra atenció,

Salutacions,

Laia Glück.

RESPOSTA:

Hola, Laia,

Tenim un total de 540 alumnes.

De tenora 6, de tible 2 i de flabiol 4.

Cordialment,

Lleonard Castelló Moya
Cap d'estudis del CMMB

ANNEX C: Autorització a la utilització de les dades de l'enquesta

A l'atenció de la directora de l'IEA Oriol Martorell:

Benvolguda Montserrat Guri,

Soc la Laia Glück i Martínez, alumna de segon de batxillerat del nostre centre. Estic realitzant un treball de recerca, tutoritzat per la Marina Mazón Busquets, amb l'objectiu de promoure la música d'arrel tradicional al centre. Per això, hi ha una part que investigo el nivell de coneixements dels alumnes del centre sobre la música d'arrel tradicional catalana. Com a eina per investigar-ho faré un breu qüestionari als alumnes de 3r d'ESO i 2n de Batxillerat aquest mes d'octubre de 2021. Demano el seu consentiment com a directora per poder fer ús i difondre les dades resultants en el meu treball.

Atentament, Laia Glück i Martínez

Barcelona, 29 d'octubre de 2021.

ANNEX D: Preguntes de l'enquesta a l'alumnat

- Ets estudiant de música o de dansa?
  - Música
  - Dansa

- De quin curs?
  - 3r d'ESO
  - 2n de Batxillerat

- Has sentit algun cop a parlar de la música tradicional (o d'arrel tradicional) catalana a l'institut?
  - Sí
  - No

- De l'1 al 5, quin grau de coneixement creus que tens de la música tradicional?
  - (Triar nombre de l'1 al 5: sent l'1 gens i el 5 molt)

- Coneixes la diferència entre els termes "música tradicional" i "música d'arrel tradicional"?
  - Sí
  - No

- Has tocat/ballat algun cop alguna peça que sapiguessis que es considerava tradicional catalana?
  - Sí, a l'institut
  - Sí, a primària
  - Sí, fora del centre
  - No

- Si és a l'institut, a on?
  - Cambra
  - Agrupacions
  - Instrument
  - Dansa tradicional
  - Projecte puntual
  - Altres:...

- Podries dir un mínim de quatre instruments de la música tradicional catalana?
  - (Resposta oberta)
- Es pot fer música d'arrel tradicional catalana amb instruments no considerats tradicionals catalans?
  - Sí
  - No
  - No ho sé
- Pots anomenar algun gènere de la música d'arrel tradicional? O alguna dansa tradicional catalana?
  - (Resposta oberta)
- Saps dir alguna formació instrumental de música tradicional (o d'arrel tradicional) catalana?
  - (Resposta oberta)
- Saps què són les imatgeries festives i el bestiar dels pobles o ciutats?
  - Sí
  - No
  - No ho tinc clar
- Podries citar-ne alguna o algun?
  - (Resposta oberta)
- Amb quin àmbit relacionaries més la música tradicional?
  - Cercaviles al carrer
  - Sales de concerts
  - Escenaris al carrer
  - Auditoris

PREGUNTES AFEGIDES A L'ENQUESTA POSTERIOR AL CONCERT:

- Creus que en el concert has après coses noves de la música tradicional i d'arrel tradicional?
  - Sí
  - No

- Com valores la iniciativa del projecte (el concert al porxo de dimecres passat)
d'integrar la música d'arrel al centre?
  - (Triar nombre de l'1 al 5: sent l'1 malament i el 5 molt bé)
- Podries fer-ne una valoració breu? (Del projecte intern del centre)

ANNEX E: Quadre organitzatiu del concert didàctic dels Mini Strils de l'Escola de Música-Centre de les Arts de l'Hospitalet (EMMCA)

MEMBRES DEL GRUP <i>Els Mini Strils</i>	PECES INTERPRETADES	DATA DEL CONCERT	CURSOS ASSISTENTS	CARTELL PROMOCIONAL <i>Els Mini Strils</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Eduard Casals, gralla. Professor de gralla a l'EMMCA. • Laura Guasteví, fagot. Professora de fagot a l'EMMCA. • David Folch, trompa. Professor de trompa a l'EMMCA. • Dan Posen, trompeta. Professor de trompeta a l'EMMCA. • Francina Mercadal, trombó. Professora de trombó a l'EMMCA. • Agustí Martínez, saxófon. Professor de saxófon a l'EMMCA. • Queral Camps, contrabaix. Professora de contrabaix a l'EMMCA. • Jordi Barbet, Kami, percussions. Professor de percussions tradicionals a l'EMMCA. • Lala Glück, gralla. Alumna de l'EMMCA. 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Ball de Dimonis de Massalfassar</i>, Toni Torregrossa i Ximo Caffarena. • <i>Ball de l'Àliga de l'Hospitalet</i>, Eduard Casals. • <i>La jota de Miravet</i>, tradicional. • <i>La Reiliscada</i>, del repertori del <i>Comare de Toloriu</i>. • <i>Americana (n.º4)</i>, Francesc Toldrà. • <i>Submarino Malvado</i>, Jaume Vidal. • <i>The Jolly Seven</i>, tradicional irlandesa. <p>(Totes les peces han estat arranjades per l'Eduard Casals i en Jordi Barbet, Kami.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • 5 de novembre del 2021 a les 10:30h a l'auditori de l'IEA Ortol Martorell. 	<ul style="list-style-type: none"> • 3r d'ESO: alumnes de música i de dansa. • 2n de Batxillerat: alumnes de música. 	 <p>El 2017 tot el professorat de l'Àmbit de música tradicional de l'EMMCA (Escola de Música-Centre de les Arts de l'Hospitalet) decidí crear una orquestra de música tradicional Els Mini Strils, combinant instruments tradicionals i simfonics, dirigit per l'Eduard Casals. El resultat és una formació d'arrit tradicional amb un so especial i disposats a fer ballar pedra i grana.</p>

ANNEX F: Guió del concert didàctic dels Mini Strils de l'EMMCA

- ***Ball de dimonis de Massalfassar***

INTRODUCCIÓ AL SOLO DE PERCUSSION DEL PRINCIPI: Bon dia, nosaltres som els *Mini Strils* de l'EMMCA de l'Hospitalet, una formació que combina instruments tradicionals (com la gralla i els tabals) i simfònics (com la resta que podeu veure) i avui us farem una petita mostra del que fem, moltíssimes gràcies.

DESPRÉS DE LA PRIMERA PEÇA: Moltes gràcies. Bé, com us he comentat abans, nosaltres som els *Mini Strils* de l'Escola de Música Centre de les Arts de l'Hospitalet, dic *Mini Strils* en compte de Ministrils perquè ara mateix som una reducció d'aquesta formació. Ja que normalment som uns 40 músics, encara que ja hem fet més concerts anteriorment amb aquest format. Però avui tenim el plaer de tenir aquí els mestres de l'escola, que també toquen en els Ministrils. Així que aprofito per donar-vos les gràcies per ser aquí, de tot cor; després us els presentaré com es mereixen. Nosaltres, bàsicament, fem concerts ballables, on anem a tocar i la gent balla les danses que toquem.

Avui, a causa del meu Treball de Recerca, us farem una mostra de qui som, què fem i per què. Primer, dir que aquests *Mini Strils* van néixer i continuen gràcies a l'Eduard Casals, director dels Ministrils (grans), mestre de gralla i mestre de mestres en el món de la música tradicional, així un fort aplaudiment siusplau. La música que fem nosaltres costaria de definir, ja que és un *mix*, i a més, els conceptes són difusos en general. Però podríem dir que fem música d'arrel tradicional. Aquest concepte l'haureu sentit poc, però sí que haureu sentit més a parlar de la música tradicional. Bé, doncs és exactament el mateix, l'única diferència és que com sabreu la característica de la música tradicional és que s'ha transmès oralment de generacions en generacions, que ha perviscut en el temps i que té unes sonoritats i característiques pròpies del lloc on estem parlant, en aquest cas, Catalunya. Però ara mateix hi ha molts grups de música tradicional que diuen que fan música d'arrel tradicional. Això és perquè, segons la definició aquesta de música tradicional, una peça escrita actualment o una peça recuperada que no ha estat transmesa oralment, no serien ben bé música tradicional. Així que la música que es compon actualment i que té unes sonoritats característiques i que podem relacionar amb la música tradicional, li diríem música d'arrel. A més, molts de vosaltres potser no sabíeu que existien grups que toquessin música d'arrel tradicional amb instruments com els que toquem a l'institut, és a dir, de la música clàssica occidental. Doncs sí,

existeixen molts grups que fan fusions de gèneres i innoven amb la música d'arrel (i mestres d'aquí ho poden confirmar per experiència); o sigui que allò de la música tradicional és només aquella dels "castells", ja podeu veure que no és veritat.

I parlant ja de la primera peça que hem tocat, es titula *Ball de Dimonis de Massalfassar*, de Toni Torregrossa i Ximo Caffarena, i com bé el seu nom indica es toca per a fer ballar els Dimonis de Massalfassar. Els Dimonis o Diables dels pobles o ciutats són tradicions que provenen de l'Edat Mitjana i que actualment les podem trobar en correfocs, cercaviles, processons... i que sempre van acompanyats d'algun grup de percussió per a fer-los ballar. A més, en algunes colles de diables tenen el seu propi bestiar de foc, que són aquelles figures que segurament haureu vist que surten també en els correfocs: com els dracs, la Víbria de Barcelona, la Tarasca... I totes aquestes bèsties de foc formen part de la imatgeria festiva, un conjunt de figures que componen tot un univers imaginari de la cultura popular. Podem parlar dels gegants, nans, capgrossos, etc. I també del bestiar sense foc, com els cavallets, els bous, els lleons o les àligues de cada poble o ciutat.

I dit això, ara tocarem el *Ball de l'Àliga de l'Hospitalet*, una peça escrita per l'Eduard Casals i que normalment la toquem amb una formació més gran pel Toc d'Inici de l'Hospitalet, la Banda Provençana, per a fer ballar a l'Àliga. En aquesta formació també s'hi poden trobar altres instruments tradicionals, com la tarota, la gaita gallega o, també, el sac de gemecs. S'hi poden trobar des de professors de l'EMMCA, alumnes, amateurs, gent de l'àmbit associatiu de l'Hospitalet... Ja veureu que hi ha una part més cerimonial i elegant, on es presenta l'Àliga, i una on es fa lluir mentre dansa. Dit això, el Ball de l'Àliga de l'Hospitalet:

- ***Ball de l'Àliga de l'Hospitalet***

Ara tocarem una jota, la Jota de Miravet, tradicional de Miravet. La jota és una dansa de ritme ternari i viu que es balla per tota la península Ibèrica, però com a tots llocs, a Catalunya té les seves característiques pròpies. Podem trobar que la toquen tot tipus de formacions, des de mitges cobles, formades per un sac de gemecs i flabiol i tamborí, passant per grups i conjunts de gralles o dolçaines amb tabals, fins a grups de folk amb una varietat més gran d'instruments i ministrils, com nosaltres. Però normalment acostuma a ser cantada i cada poble té la seva tonada pròpia. Segur que n'heu sentit, tocat o ballat alguna algun cop! I si algun ballarí o ballarina (o músic) s'anima a ballar-la, és totalment benvinguda.

- ***Jota de Miravet***

Després d'aquesta jota ens en anem cap a un xotis, anomenat *La relliscada*. El xotis és d'origen escocès però està plenament integrat en la música d'arrel. Aquesta peça, concretament, és del repertori que tocava el *Comare de Toloriu*, un dels últims acordionistes de tradició oral que va col·laborar amb els primers grups que van començar a recuperar música tradicional del país. La relliscada és molt coneguda en el món del tradicional i la toquen molts tipus de formacions: grups de folk, amb acordions i més instruments, grups de gralles o grups de fusions. Però nosaltres us farem una versió arranjada per l'Eduard Casals. Jugarem una mica amb la improvisació sobre la música tradicional i podreu escoltar algun solo, ja que aquí també tenim a grans músics del jazz. Per a vosaltres, la relliscada!

- ***La Relliscada***

Ara ens en anem cap a una americana, titulada *Americana n.4*. El compositor d'aquesta americana és en Francesc Toldrà, un músic i compositor de finals del segle XIX que va compondre molta música per a gralles en l'època considerada d'or de la gralla, cap a finals del segle XIX i principis del XX. Les americanes són havaneres però sense ser cantades, tenen el mateix ritme. Les americanes provenen de Cuba i amb la Guerra d'Independència de Cuba van introduir-se a la península. Actualment es troben moltes composicions en català i els especialitzats en aquest gènere, els dels grups d'havaneres, fins i tot, tenen les seves Cantades pròpies. Nosaltres us tocarem un arranjament col·lectiu que van fer els alumnes de l'àmbit de tradicional de l'EMMCA durant el confinament, respectant les tres veus originals de les gralles.

- ***Americana n.4***

I anant acabant ja, us tocarem un passacarrer (pasdoble) titulat *Submarino Malvado*, d'un músic i graller molt important, en Jaume Vidal i Vidal. Nascut al Vendrell, va ser un mestre de mestres de la gralla i va compondre i recopilar un extens repertori per a gralla, a part de ser un gran pedagog i impulsor de la importància de normalitzar la gralla com a instrument musical igual de vàlid que un altre. El títol fa referència a un sobrenom que tenia, o més aviat com li deien (ja ens podem fer una idea de com el veien alguns...). El gènere pasdoble el podem trobar en tota mena de formacions, fins i tot en cobles. Les cobles que coneixeu que interpreten sardanes (com les que estem treballant

a Banda ara mateix) amb instruments com el fiscorn, el tible o la tenora, també toquen pasdobles en moltes ocasions i altres gèneres que no siguin sardanes.

Com nosaltres ara mateix, que us tocarem el Submarino Malvado d'en Jaume Vidal i arranjat per l'Eduard Casals. Moltes gràcies.

- ***Submarino Malvado***

I per acabar m'agradaria presentar-vos als grans músics i grans mestres que han vingut avui a tocar amb aquesta magnífica formació, un fort aplaudiment per: la Queralt Camps al contrabaix, la Francina Mercadal al trombó, el David Folch a la trompa, el Dan Posen a la trompeta, la Laura Guasteví al fagot, l'Eduard Casals a la direcció i a la gralla, l'Ismael Glück, que no es professor de l'EMMCA però sí un gran alumne de percussió i pare; i el Kami a les percussions també, que és qui ha escrit totes les veus de percussió en tots els temes que hem tocat. Un fort aplaudiment, siusplau. Gràcies de tot cor per ser avui aquí.

I donar les gràcies infinites a la Marina Mazón, la meva tutora del treball, al Jordi Arcos, a la Meritxell Gumà, a la Montserrat Guri i a tots els professors i altres persones que heu fet possible que avui siguem aquí. I, òbviament, gràcies a tots i totes vosaltres per venir-nos a escoltar avui una estoneta.

Per acabar, marxem cap a Irlanda i us tocarem un reel irlandés anomenat *The Jolly Seven*, una peça que nosaltres li tenim molt d'apreci. I amb això us animo a que tasteu més la música d'arrel, ja que no té fronteres i és molt rica en molt aspectes.

- ***The Jolly Seven***

Gràcies a tothom, de tot cor!

ANNEX G: Programa projectat en el concert didàctic dels Mini Strils de l'EMMCA

IEA Oriol Martorell

Concert dels Mini Strils de l'EMMCA

Divendres, 5 de novembre del 2021
10.30h.

<i>Ball de Dimonis de Massafassar</i>	TONI TORREGROSSA I XIMO CAFFARENA
<i>Ball de l'Àliga de l'Hospitalet</i>	EDUARD CASALS
<i>La jota de Miravet</i>	TRADICIONAL
<i>La Relliscada - Xotis</i>	DEL REPERTORI DEL COMARQUE DE TOLORIU
<i>Americana nüm. 4</i>	FRANCESC TOLDRA
<i>Submarino Malvado - Pasdoble de cercavila</i>	JAUME VIDAL
<i>The Jolly Seven - Reel</i>	TRADICIONAL IRLANDESA

Arranjades per Eduard Casals i Kami

ANNEX H: Quadre de l'organització de les agrupacions instrumentals de l'IEA Oriol Martorell

FORMACIONS GRAU PROFESSIONAL		
Primer trimestre	Segon trimestre	Tercer trimestre
<ul style="list-style-type: none"> - Dues orquestres de corda - Banda - Octet de violoncels 	<ul style="list-style-type: none"> - Orquestra simfònica - Grup segle XX - Big Band - Agrupació de guitarres 	<ul style="list-style-type: none"> - Dues orquestres de corda - Banda amb tot l'alumnat de vent - Agrupació de guitarres
Tot el curs		
- Dos grups de cant coral		
Altres projectes de periodicitat i durada variable		
<ul style="list-style-type: none"> - Projectes diversos del departament de piano - Projecte de música antiga, amb el departament de música antiga de l'ESMUC 		

ANNEX I: Proposta de quadre de l'organització de les agrupacions instrumentals de l'IEA Oriol Martorell

FORMACIONS GRAU PROFESSIONAL		
Primer trimestre	Segon trimestre	Tercer trimestre
<ul style="list-style-type: none"> - Dues orquestres de corda - Banda - Octet de violoncels 	<ul style="list-style-type: none"> - Orquestra simfònica - Grup segle XX - Big Band - Agrupació de guitarres 	<ul style="list-style-type: none"> - Dues orquestres de corda - Banda amb tot l'alumnat de vent - Agrupació de guitarres
Tot el curs		
- Dos grups de cant coral		
Altres projectes de periodicitat i durada variable		
<ul style="list-style-type: none"> - Projectes diversos del departament de piano - Projecte de música antiga, amb el departament de música antiga de l'ESMUC - Projecte de Ministrils de l'OM de música d'arrel tradicional, juntament amb danses tradicionals 		

ANNEX J: Quadre de les propostes inicials i finals

Proposta inicial presentada als coordinadors de música	Proposta final aprovada pels coordinadors de música	Proposta ampliada pels coordinadors de música
<ul style="list-style-type: none"> • Treball intensiu d'una formació de Ministrils de 8 estudiants que treballaran peces d'arrel tradicionals. • Algunes d'aquestes peces seran per acompanyar a les ballarines de dansa tradicional de 3r d'ESO. • Mostra final del projecte per promoure aquesta iniciativa entre més alumnes. 	<ul style="list-style-type: none"> • Formació de Ministrils amb 8 alumnes que treballaran peces d'arrel tradicionals i acompanyaran les ballarines de 3r d'ESO. • Els assajos de la formació seran els dimecres de setembre i octubre a les 12:20h. • Mostra final amb dansa tradicional el dia 27 d'octubre, oberta a tothom qui vulgui assistir. 	<ul style="list-style-type: none"> • Es treballaran durant el curs 2021-2022 peces tradicionals, concretament sardanes, a l'assignatura de Banda. • Es treballarà alguna peça tradicional a l'assignatura de Cant Coral, tant a primària com a secundària.

ANNEX K: Quadre del projecte dels Ministrils de l'OM amb dansa tradicional a l'IEA Oriol Martorell

PROFESSORAT I ALUMNES PARTICIPANTS DE LA FORMACIÓ DE MINISTRILS DE L'ORIOI MARTORELL	PROFESSORAT I ALUMNES DE DANSA PARTICIPANTS	PECES TREBALLADES	DIES I LLOCS DELS ASSAJOS	DIES DE GRAVACIÓ I MOSTRA FINAL
<ul style="list-style-type: none"> Professor responsable: Jordi Gómez. Violí: Anna Balcells, 1r de Batxillerat. Fagot: Aina Vilaseca, 2n de Batxillerat. Saxòfon: Lola Peñaranda, 2n de Batxillerat. Fiscorn/Trombó: Perot Rigau, 1r de Batxillerat. Trompa: Joan Valeriano, 2n de Batxillerat. Trompeta: Elsa Armengou, 2n de Batxillerat i Gerard Peñaranda (substitut), 4rt d'ESO. Contra baix: Ricard Figaró i Nora Lorenzo (substituta), 1r de Batxillerat. Gralla: Lala Glück, 2n de Batxillerat. Percussionistes convidats: Jordi Barbet "Kami" i Ismael Glück. 	<ul style="list-style-type: none"> Professora responsable: Laura Almenta. <p>Alumnes de dansa de 3r d'ESO de l'especialitat de clàssic:</p> <ul style="list-style-type: none"> Nora Calderer Martí Bertran Iria Diaz Núria Fariete Quer González Marcos Marqueta Maria Mateu Cloe Mestres Mónica Muñoz Maria Romero Mariona Schilt Emma Soldevila Emma Soto Tàtiana Valentich Iker Castell <p>Alumnes de dansa de 3r d'ESO de l'especialitat de contemporani:</p> <ul style="list-style-type: none"> Maria Bolaño Haregewoin Camps Emma Camps Maria Chicó Lola Coma Natalia García Lala Lorena González Clàudia González Judit Machin Eloïse Ribera Èric Rodríguez Anna Inés Salazar Martina Shannon 	<ul style="list-style-type: none"> Tarantella, tradicional italiana, arranjada per Eduard Casals i Kami: ballada per les ballarines i ballarins. La Climentona, Xavier Ventosa: ballada per les ballarines i ballarins. Tzadik Katamar, tradicional israeliana, arranjada per Eduard Casals i Kami: ballada per les ballarines i ballarins. Pasdoble d'en Tosquiets, Angel León, <i>El Tosquiets</i> de Berga, arranjada per Eduard Casals i Kami. Les Fonts del Segre, Pep Lizandra, arranjada per Eduard Casals i Kami. <p>(Totes les peces, menys La Climentona, s'han agafat del repertori dels Ministrils de l'EMMCA.)</p>	<ul style="list-style-type: none"> 22/09/2021: Auditori del centre. 29/09/2021: Auditori del centre. 6/10/2021: Auditori del centre. 20/10/2021: Aula de dansa, assaig general amb dansa. 	<ul style="list-style-type: none"> 13/10/2021: Gravació de les peces amb els percussionistes convidats a una aula del centre. 27/10/2021: Concert final amb les ballarines i ballarins de dansa tradicional de 3r d'ESO al pati del centre.

ANNEX L: Cartell promocional de la mostra oberta

DIMECRES
27
13H

CONCERT DE:

**ELS MINISTRILS DE L'OM
AMB DANSA TRADICIONAL
DE 3R D'ESO**

**A LA PISTA DE FUTBOL
DEL PATI**

ANNEX M: Preguntes de les entrevistes a les persones implicades en el projecte

- Com valdria breument aquest projecte que pretén incorporar la música tradicional al centre?
- Què t'ha semblat poder fer un projecte que integri música i dansa?
- Què t'ha semblat el resultat final?
- Creus que podria i/o hauria de tenir una continuïtat en el futur?
- Quins aspectes milloraries?

ANNEX N: Autorització a la difusió del vídeo

A l'atenció de la directora de l'IEA Oriol Martorell:

Benvolguda Montserrat Guri,

Soc la Laia Glück i Martínez, alumna de segon de batxillerat del nostre centre. Estic realitzant un treball de recerca, tutoritzat per la Marina Mazón Busquets, amb l'objectiu de promoure la música d'arrel tradicional al centre. Per això, després d'haver creat expressament per aquest treball de recerca una formació de Ministrils de música d'arrel, s'ha realitzat un concert conjuntament amb dansa tradicional de 3r d'ESO i s'ha enregistrat juntament amb petites entrevistes als participants. S'ha fet un vídeo amb l'objectiu de difondre'l per divulgar aquest projecte entre els conservatoris i altres centres de música. Demano el seu consentiment com a directora per poder difondre'l i compartir-ho públicament.

Atentament, Laia Glück i Martínez

Barcelona, 29 d'octubre de 2021.

